P R F: P[1] A Ţ A

Cîntă corul din tragedia *Aias* a lui Sofocle.

O!tu, Salamină vestită, De valuri şi valuri scăldată, Ferice şi veşnic slăvită!

(v. 596-598J

Cîntă el victoria Atenei în lupta împotriva perşilor din anul 480 î.e.n., victorie pe al cărei tablou se înscriu numele lui Eschil, luptător în bătălia de la Salamină şi pe care acesta a slăvit-o în versurile din tragedia sa *Perşii,* cum şi numele lui Sofocle, tînăr de şaisprezece'ani, care în isonul lirei a condus corul efebilor cintînd „peanul" întru slava victoriei din ziua cînd — cum ne povesteşte o legendă — s-a născut cel de al treilea tragic al Bladei: Euripide.

Poetizantă cronologie! Cei trei mari tragici greci, sincroni cu marea victorie de la Salamină, cea mai glorioasă din cîte victorii au avut elinii!

Războaiele medice sînt acelea care, prin victoria de la Salamină, au impus hegemonia spirituală a Atenei în lumea elenică, deschi-zîndu-se astfel epoca de strălucită sinteză a progreselor pe care Elada le făcuse de-a lungul a aproape şase secole, de pe vremea eroilor homerici; elenismul a putut fi socotit, „cea mai frumoasă, cea mai nuanţată, cea mai vie dintre culturile umane, aceea care dă spiritului echilibrul şi armonia unui templu"[1].

l Edouard Herriot, *apud* G. Murau, *Fomânia ţi Elada,* Memoriile Secţiunii Literare a Academiei Române, 1934, p. *11.*

Miracolul grec ajungea la suprema lui împlinire.

Luptaseră grecii decenii şi veacuri pentru desăvîrşirea formelor lor de viaţă în acel secol de aur al lui Pericle, cînd tradiţia elină se confrunta cu libertatea deplină a unui popor, libertate cîştigată prin jertfe şi eroism. Totul era acum prielnic culturii şi artei, căci în climatul victoriei şi al libertăţii muzele zîmbesc mai ades.

Atunci a trăit Sofocle, în epoca solemnă a Eladei, în epoca în care se realiza ascensiunea valorilor etice şi estetice eline.

S-a născut în anul 496 î.e.n. în suburbia Atenei, în „dalbul Colonos" *j* pe care îl evocă în cea din urmă a Iui tragedie. Pe acest meleag do luxuriantă vegetaţie, în armonia ciripirilor, în „melosul" trilurilor de privighetori, s-a născut acest discipol al muzelor şi al Afroditei dăruitoare de graţii.

Viaţa lui este o sinteză de estetism, de simţ al proporţiilor şi al armoniei, pentru care Sofocle a şi fost socotit întruchiparea cea mai caracteristică a geniului atenian.

încă tînăr — avea 28 de ani — s-a înfăţişat la Dionisiile din anul 468 cu drama sa, din care doar cîteva versuri au ajuns pînă la noi, *Triptolemos,* al cărei subiect era inspirat din tradiţiile semireligioase ale Aticei, învingîndu-1 el pe titanul tragediei eline, pe Eschil. Era cea dintîi înfruntare a celor doi tragici, iar Cimon, acest conducător al juriului şi om de „o extraordinară măreţie a sufletului" — cum ni-l arată Plutarh[1] — i-a încredinţat cununa de lauri. Victoria tînărului poet tragic a fost cea dintîi din şirul celor-douăzeci şi trei de victorii carel-au situat cu preeminenţă faţă de Eschil şi de Euripide, iar creaţia sa poetică nu avea să se încheie decît o dată cu însăşi viaţa nonagenarului Sofocle.

Inovator în tehnica dramaturgiei prin desprinderea dramelor lui din contextul" trilogie sau tetralogie în caro se situa creaţia lui Eschil - inovaţie esenţială — cum si_prin introducerea în acţiune a unui al treilea actor — ceea ce a lărgitcompiexitatea acţiunii şi a dat dia-î logului un ritm mai viu — deosebindu-se de arta lui Eschil limitată la cîteva personaje tipice şi, de asemenea, prin sporirea numărului comiţilor (de la 12 la 15) ale căror strofe, antistrofe şi epode rostite n isonul „melosului" sensibilizau pe ascultători, cum şi grmjecorarea picturală a fundalului scenei, dînd astfel mai multă expresivitate spectacolului, Sofocle se situează pe culmile dramaturgiei eline şi chiar moderne.

Viata, lui Cin'on, cap. II.

Dar nu numai prin introducerea acestor tehnici teatrale a fost Sofocle un inovator in arta dramaturgiei eline, ci mai al(sprin_prrzrn-_ta£ea^expresivă a psihologiei eroilor, prin evidenţierea *voinţei* şi a 9 *pasiunilor* omeneşti în desfăşurarea întîmplărilor, prin interpretarea' pe care o dă fenomenelor omeneşti: „Sofocle uneşte, în adevăr, adîn-cimea gîndului cu bogăţia mişcărilor sufleteşti; estg_un înnoitor al tragediei greceşti, prin atitudinea spirituală, ca şi prin tehnica teatrală^ Omul, în această tragedie, are dimensie interioară... Sofocle ascoborîtl tragedia pe pămînt, umanizînd-o.[1] "*

Omului care a trăit epoca de ascensiune social-politică, artistică şi literară a Atenei i-a fost însă cruţată suferinţa de a vedea sf îrşitul războiului din Pelopones, dezastrul de la Aegos-Potamos şi n-a mai trăit să vadă toate urmările secetei cumplite şi ale ciumei care s-a năpustit asupra Aticei.

Spre sfîrşitul anului 406, el a închis ochii care din începutul vieţi[1] lui şi-au văzut ţara în lumina victoriilor, dar asupra cărora nu s-au aşternut tenebrele decît cînd, dacă ar mai fi rămas deschişi, ar fi văzut şi zilele sumbre ale patriei.

Sofocle, fericitul! Doar după-o lungă viaţă el ochii , :•
îşi închise. Avut-a şi noroc, şi harul poeziei. , -,., \
Scrisese el mulţime de tragedii frumoase şi fără :
Ca sâ-ndure vreo lovilură-a soarlei, frumos i-a fost sfirşitul.

*Aşa îl evocă poetul atenian Phrynichos de la sfîrşitul secolului al V-lea î.e.n.

Din opera lui Sofocle nu au ajuns pînă la noi decît creaţiunile din epoca oarecum a bătrîneţii. Intr-adevăr, din cîte

ni s-au păstrat, cea mai veche tragedie datată, *Antigona,* a fost scrisă în anii 443 — 442, cînd Sofocle era în pragul vîrstei de 55 de ani, iar trei din tragediile lui au fost scrise cînd el depăşise 80 de ani, cea din urmă — *Oedip la Colonos* — fiind o creaţie a *nonagenarului* Sofocle, care ni se înfăţişează în deplina stăpînire a spiritului său creator.

Nu ni s-au păstrat, dintre cele 123 de tragediLşl, drame 4s4»r4ce, 7 decît 7 tragedii şi un fragment dintr-o dramă satirică intitulată *Copoii,* ' pe care ne-a făcut-o cunoscută un papirus descoperit în Egipt, în anul 1912, dar al cărei text este atît de lacunar, încît şi-ar găsi locul mai firesc într-o ediţie literară a tragediilor sofocleice.

l Ion Biberi, *Sofocle* în *româneşte,* revista *„Ramuri",* anul III, nr.18, **Ianuarie** 1966, pag. 21.

-

II

. W^ In prezentarea tragediilor lui Sofocle, criteriul nostru nu a fost întotdeauna cel cronologic. Dacă începem cu *Aias* — care, în inter pretarea multor comentatori, ar fi cea mai veche dintre tragediile pe care ni le-a lăsat Sofocle — în schimb, *Antigona,* prezentată la Marile Dionisii din anul 442 î.e.n., cu aproape o jumătate de veac înaintea lui *Oedip la Colonos,* şi anterioară tragediilor *Electra* sau *Filoctet,* noi o plasăm nu în ordinea cronologică, ci în ordinea pe care o cere structura, conţinutul ei,carene-o arată ca fiind o continuare a tragediilor *Oedip Rege* şi *Oedip la Colonos.*

Respectînd aproximativa cronologie a tragediilor sofocleice, înscriem ca pe cea mai veche dintre cele care au ajuns pînă la noi tragedia.*Aias,* reprezentată în jurul anului 450, cînd Sofocle avea vreo 46 de ani, tragedie căreia trebuia să-i urmeze — la scurt răstimp - înduioşătoarea dramă a soţiei lui Heracles: *Trahinienele.* Notăm doar faptul că tragedia *Aias,* al cărei subiect se inspiră din *Iliada,* constituia — împreună cu alte tragedii, pierdute, ale lui Sofocle şi împreună cu *Electra* şi cu *Filoctet* — un ciclu epic al Troiei.

Dacă în această cea dinţii tragedie sofocleică — din cele pe care le cunoaştem — exegeţii vor fi reperat unele umbre, iar în stil unele arhaisme, aceasta dovedeşte, odată mai mult, că a fost scrisă sub directa înrîurire a lui Eschil. Totuşi, puterea de analiză a stărilor sufleteşti, ci m şi dir.£mifnul tctivrii, csnckiiJ rr.ai scenic al tragediei i;i-l ci&tă je £clf(î(,*i.* d(j iii; U 1< *i* j cEttiirii mijloacelor sale artistice. Dacă nu ar fi decît monologul premergător şi vestitor al morţii lui Aias, ale cărui reflecţii conferă tragediei întreaga elevaţie! Sîntem mişcaţi aici de o subtilă pătrundere a fragilităţii lucrurilor omeneşti, concept atît de caracteristic umanismului sofocleic şi al generaţiei sale (Tucidide, Pericle ş.a.). Această viziune îndeajuns de realistă s-ar putea sintetiza în vorbele rostite de Aias la versul 648: *„Astcaplă~te aricind la orişice!"* Cît este de caracteristic pentru vremea sa Sofocle — şi mai ales cel din *Aias* — ne-o arată Karl Marx într-una dintre polemicile sale, unde ilustrul gînditor denumeşte vechea Eladă „ţara lui Pericle şi a lui Sofocle"[1].

Ceea ce însă, în *Aias,* reprezintă un mesaj pentru trepidantele noastre zile visătoare de pace este cîntecul-bltstem. Să-i auzim pe

l K. Marx-Fr. Engels, Opere, voi. IX, Editura politică, 1959, pag. 396.

vîslaşii salaminieni, doritori să vadă sfîişitul răztoiuluitroian. Aici desprindem, fără r.mbră de îndoială, expresia conştiinţei lui Sofocle însuşi. Cuvintele acestui cor de vîslaşi au o deosebită rezonanţă pentru noi, cei care am văzut tragicele urmări ale armelor, arme asupra cărora Sofocle — parcă avînd intuiţia a ceea ce avea să se întîmplede-a lungul mileniilor şi veacurilor — aruncă un patetic şi profetic blestem:

Ah, In neant să se fi dus Sau iadul să-1 fi înghiţit Pe cel care-a-nvăţat pe-ahei Să mînuiască armele! Ce hîde-s armele şi cit Amar şi jale-aduc! Şi sînt Năpasta omenirii-ntregi.

(v. 1192 — 1198',

Un scurt cuvînt despre cea de a doua tragedie a lui Sofocle (a doua în ordine cronologică, dintre cele păstrate): *Femeile din Trahis* sau *Trahinienele.*

Unii comentatori o consideră drept ce,a mai veche.[1] Cîleva stîngăcii pe care le întîlnim pe fondul unor remarcabile frumuseţi, ar îndreptăţi mai degrabă ipoteza că *Trahinienele* sînt anterioare epocii în care Sofocle avea să fie în deplina posesiune a geniului său.

Electra, ca şi *Antigona,* înfăţişează *feminitatea virilă.* Procedeele antitetice sînt folosite în mod şi mai dramatic în această tragedie. Electra este o făptură devastată de suferinţă şi de toate chinurile sufleteşti la care este supusă de însăşi a ei mamă — de Clytemnestra. Dialogurile dintre ea şi sfielnica ei soră, Chrysothemis, reliefează şi mai mult desperarea şi înverşunarea Electrei, căreia corul îi slăveşte pasiunea, dar şi îi dă sfat de cumpătare.

Dacă, în interpretarea unor exegeţi ai tragediilor lui Sofocle, *Electra* ar fi una dintre cele care ne mişcă mai puţin, în interpretarea celor mai mulţi comentatori această tragedie — prin cuprinsul ei, prin emoţionante confruntări de sentimente contradictorii, prin stilul adecuat marilor idei şi sentimente, prin subtila iscusinţă în dramatizarea acţiunii este un ideal pentru formula clasicismului, luat în cel mai general înţeles al său, acela de artă consacrată prin măsură şi proporţie.

[1] Paul Mazon, *Sophocle,* Paris, 1950, I, pag. 9.

[redacted]

Sotoele trecuse de 80 de ani — mai exact 409 î.e.n., an premergător prăbuşirii Atenei prin biruinţa Spartei — cînd a scris cea mai optimistă tragedie a sa: *Filoctet.* După zilele pe care, în anii bătrîneţii lui Sofocle, le trăise Atena, învinsă în luptele din Sicilia, raze de lumină aveau să strălucească iar, atenienii învingîndu-i — sub cîrmu-jrea lui Alcibiade — pe peloponesieni. Reînvie optimismul popular atenian, glorificator al conştiinţei şi al onoarei, optimism al cărui interpret caracteristic se face, şi de astă dată, Sofocle.

Această tragedie, al cărei subiect este desprins — ca şi acela al tragediilor *Aias* şi *Electra* — din ciclul epic al Troiei, este o

dramă a conştiinţei.
Sofocle face aci procesul moralităţii publice, condamnînd spiritul sofistic. Odiseu apare ca simbol al mentalităţii sofistice, fiindu-i opus caracterul nobil, de mare nobleţe sufletească, al odraslei lui Ahile: Neoptolem.
Personajul Filoctet însuşi caracterizează cele două concepţii care se înfruntă, condamnînd abilităţile şi oportunismul lui Odiseu, sub emblema căruia se ascunde sofistica şi viclenia:
Tu, suflet josnic, necinstit, cum tu şi azi M-ai înşelat! M-ai prins In laţ, dosindu-te După acest copil pe care nu-l ştiam, Dar care-i om de neam, nu josnic cum eşti tu...
(v. 1006 — 1009)
Demn de relevat mai este şi momentul în care Filoctet — pradă, acum, impresionantei sale deznădejdi — îşi descrie patetic pustnicia, ca o expresie a sensibilităţii pitoreşti, de romantică structură (atît de semnificativă pentru sfîrsitul de veac V î.e.n. în literatura elină!).
, *Oedip Rege,* această desăvîrşită realizare poetică a lui Sofocle — al (cărei subiect se inspiră din ciclul epic al Tebei — a fost reprezentată, după toate probabilităţile, între anii 430 şi 426 î.e.n. Pornindu-se ' de la sugerarea unui eveniment similar, aproape contemporan cu repre-zentarea tragediei, poetul tragic înţelege să se evoce amintirea unei Tebe legendare, asupra căreia să năpustise „ciuma blestemată".
S-a remarcat — şi remarca este îndreptăţită — că tragedia lui Oedip — *Oedip Rege* — izbuteşte, cu ajutorul^ ironiei tragice, să-1 ţină încordat pe spectator, care, de fapt, cunoaşte perfecTlegenda. In aceasta constă suprema artă a lui Sofocle. Elenistul Rene Schaerer caracterizează foarte frumos tema tragediei: „Victimă a unei vinovăţii mai vechi, greşeală făptuită de tatăl său, Laios, care îşi voise un fiu
contra voinţei zeilor, Oedip, în ciuda vinovatelor sale porniri spre *y* mînie, inspiră mai mult compătimire decît reprobare"[1].
Drama se sfîrşeşte cu spăimîntătoarea automutilare a lui Oedip, pe care — în cumplitul chin — îl stăpîneşte iubirea pentru copilele lui. Iată, aşadar, ursita omului care *„al ţării stăpîn ajunsese",* ursită la care *„priveau toţi tebanii, rîvnind-o"* (v. 1526 — 1527) şi care este inspiratoarea înţelepciunii adînci predicată de cor în ultimele versuri ale tragediei:
...Oricui aşteptaţi-i şi ziua din urmă
A vieţii. Şi numai cînd omul trecutu-i-a pragul,
Dar fără amaruri, atunci fericit socotiţi-l!
(v. 1528 - 1530)
Ajuns la vîrsta de 90 de ani, Sofocle mărturiseşte — prin cuvintele rostite de Oedip — dorinţa-i cea de pe urmă: a face *„cale întoarsă în beznă"* (v. 1128), expresie a viziunii sale, acum pesimistă, despre viaţă. Este un pesimism generat în sufletul său, atît de vîrsta-i cea împovărată de ani, căci şi [pămîntul] *„îşi pierde vlaga lui,/se va slei şi trupul omenesc"* (v. 610 — 611), cît şi de ideea, exprimată — cu aproape o jumătate de veac înainte — în *Aias,* despre caducitatea Universului material, despre incertitudinile condiţiei umane şi nestatornicia vremii. Acum scrie el cea din urmă a lui tragedie, rod al unui geniu neistovit: *Oedip la Colonos,* care avea să fie reprezentată mai tîrziu, după ce Sofocle se întorsese „în beznă", la cea de-a 94-a Olimpiadă, în anul 401 î.e.n. cînd a obţinut cununa victoriei.
Drama, de la primele ei versuri, ni se înfăţişează ca o expresie a măreţiei. Vom semnala doar moartea în apoteoză a lui Oedip, duios plînsă, dar şi slăvită de fiica sa, Antigona, care şi ea şi-ar dori *„o soartă ca a lui"*; este ea nu numai prilej de suferinţă, dar şi un îndemn, un izvor de inspiraţie pentru fiicele lui Oedip, ele rugîndu-se acum de eroul naţional — mitologic — al Atenei, de Teseu, să fie trimise la Teba pentru a sta „zăgaz" în faţa morţii *„care a pornit spre fraţii"* lor, spre neamul labdacizilor.
Antigona, scrisă în anii 443—442 î.e.n. — cînd a şi fost reprezentată la Marile Dionisii — o situăm, de asemenea, nu după criterii *cronologice,* ci după criteriul conţinutului, pentru că este o continuare a tragediei *Oedip la Colonos.*
Despre tragedia Antigonei s-a spus, într-o formulă pe cît de concentrată, pe atît de fericită: „admirată încă de contemporani, tragedia dezvoltă conflictul dintre legea morală şi autoritatea *rigidă* a unui om"[2]. Antigona, înfruntînd porunca regelui, îşi îngroapă fratele, orice pedeapsă arpîndi-o: *„E-aşa frumos / să mori cusufletu-mpăcat* — exclamă ea (v. 71 — 72).
[1] în *L'hommeantiqueetlastructuredumondeinterieur,* Payot, Paris, pap. E. Frauwallner, H. Giebisch und E. Heinzel, *Die Weltiliteratur,* voi. p. 1670.
III.
X[T]
[redacted]

Vom încheia caracterizarea *Antigonei* spunînd că acest „modei desăvirşit de tragedie" — cum o numeşte Hegel — a cărei eroină este personificarea pietăţii, a datoriei umane, a sentimentelor frumoase, s-a înscris pe culmile literaturii eline şi universale. Şi aceasta nu numai ca un ecou al frumuseţii literare, al lirismului corurilor, al dinamismului dialogurilor, ci şi — mai ales — ca un ecou al tematicii ei: frumuseţea morală a luptei pentru demnitate şi împotriva despotismului figurativ.
III
Transpunînd în româneşte tragediile lui Sofocle, cu respectarea metricei textului elin pe care, în părţile vorbite de eroii sofocleici, 1-am redat în trimetrul iambic cu folosirea strictă a celor 12 silabe ale textului elin — aşa cum, urmînd unei nobile tradiţii, au procedat şi linii tălmăcitori germani — am făcut-o şi sub îndemnul ideii că limba noastră românească are o mlădiere, o muzicalitate sau — cum spunea acum mai bine de un secol Costache Conachi — *„o bunătate"* pe care, în iluzionismul nostru, am năzuit s-o atingem în această versiune a tragediilor sofocleice.
în versurile rostite de corifeu sau cîntate de cor am folosit iambul sau troheul, dactilul sau anapestul şi adesea amfibrahul, care să redea expresiv patetismul versurilor şi cîntărilor lor.
Nu am putea, încheind aceste pagini, să nu aducem un pios omagiu
— mărturie a admiraţiei şi a recunoştinţei — profesorilor noştri, elenştilor George Murnu şi D. Burileanu, care în vremea""studenţiei ne-au dezvăluit frumuseţea artei şi a eposului elenic. Lor le datorez

— şi îndeosebi îndemnului profesorului meu George Murnu, ilustrul interpret al lui Homer — încercarea de a fi făcut prima mea tălmăcire în versuri a tragediei *Aias,* căreia mai tîrziu, în desfăşurarea anilor, le-a urmat şi tălmăcirea celorlalte tragedii. Traducîndu-le în versuri şi în metrica antică, am auzit şi sugestia elenistului Edouard Maneu-vrier care. rsferindu-se la tălmăcirile tragediilor sofocleice, spunea că în versuri trebuie traduse acestea, căci „a reda numai sensui unei poezii ar fi să se omită ritmul, muzica infuzată în ţesutul artistic al cuvintelor"[1].

GEORGE FOTINO

l Prrffla la Jrviis Rkhai d. ?crficc/f, tradudicn eu vers. Paris, 1892, XXIV.

închin această traducere soţiei mele

GEORGE FOTINO

Personaje

PALLAS ATENA
AIAS
ODISBU
TEUCROS[1], *fratele vitreg al lui Aias*
TBCMESSA, *prizoniera şi soţia lui Aias*
AGAMEMNON
MENELAU
CRAINICUL
EURYSAKES, *fiul lui Aias (rol mut)*
ÎNGRIJITORUL LUI *(rol mul)*
UN OSTAŞ *(rol mut)*
CORIFEUL
CORUL *alcătuit din vislaşi salaminieni*

Acţiunea se desfăşoară pe coasta nordică a Troadei, nu departe de promontoriul Roeteion.

Citeşte Teilcros.

; Pe ţărmul mării este tabăra argienilor, în vremea războiului troian. De-a lungul ţărmului se înşiruie cîteva corturi , ale oştilor argienilor. în mijloc e cortul lui Aias. Odiseu dă tîrcoale cortului lui Aias, iscodind urmele paşilor pe pămîntul nisipos. Zeiţa Atena, fără a fi văzută de el, îl urmăreşte cu privirea ivindu-se pe o ridicătură a ţărmului deasupra şi în spatele cortului lui Aias. Este în zori de zi. Acesta e decorul pînă la versul 814. Apoi scena se schimbă: un loc singuratic, acoperit cu hăţiş, pe ţărmul mării.

ATENA

Te văd, o, fiu al lui Laert, cum tot mereu Pîndeşti, capcane vrînd să-ntinzi vrăjmaşilor Şi-asupră-le să mi te năpusteşti! Şi-acum, Prin preajma cortului lui Aias iată-te, La capul taberii, pe ţărm, tot dînd tîrcol, Tot iscodind vreo urmă proaspătă de paşi, Sa vezi de-n cortu-i o mai fi, ori s-o fi dus, Ga un ogar spartan ce-adulmecă vînat, De urmele-i ai dat[1]... E-n cort l Pe frunte-i curg

[1] Cîinii spartani trecsau drept cei mai dibaci 'n urmărirea şi descoperirea vînatului.

[redacted]

Sudori şi pline-i sînt de sînge mîinile. Nevoie nu-i să tot priveşti iscoditor Spre cort; mai bine spune-mi tu: de urmele-i De ce mi te tot ţii... şi eu am să te-ndrum!

ODISEU

Atena, cea mai dragă-ntre zeiţe, tu,

Zadarnic azi vederii-mi vrei să te ascunzi; Doar glasu-ţi auzind te-am dibăcit, căci el Ga trîrnbiţele tireniene-n sufletu-mi A răsunat[1]... Tu ştii ce iscodesc pe-aici: Pe Aias, purtător-de-scut, îl caut eu.

Pe el, pe nimeni alt, de mult eu mi-1 pîndesc; O faptă — să te uluieşti — a săvîrşit în noaptea ce s-a scurs... O f i făptaşul el? Un altul poate-o fi? Nu ştim!... Doar bîjbîim. Şi insumi truda-mi luai să-1 caut, să-1 găsesc.

Că turmele ce ne-au fost prăzi de la vrăjmaşi, Scăldate-n sînge le-am găsit, cu păzitori Cu tot... Prăpădu-i săvîrşit de Aias — toţi O spun! Un om ce 1-a zărit cu ochii lui Cum o zbughea pe cîmp şi-n mîini strîngea un fier

Mînjit de sînge cald mi-a spus ce-a fost şi cum. Eu, valvîrtej atunci, pe urmele-i m-arunc... Ia uite-aici: văd paşi ce parcă-s paşii lui; Dar colo alţi paşi văd... Sînt buimăcit... Ai cui Or fi, nu ştiu... Zeiţă, chiar la vreme-mi vii;

M-ai îndrumat mereu, îndrumă-mă şi-acum!

ATENA
Ce-a fost, ştiam! Şi eu pe tine, Odiseu, De mult mi te vegheam să-ţi sprijin fapta ta.
ODISEU
Stăpînă dragă,-n van mi-o fi strădania?
[1] Anticii socoteau că tirenienii, popor din Lidia, inventaseră trîmbiţele de aramă care sunau puternic. „Mugeau" în văzduh — spune Vergiliu *(Eneida,* VIII, v. 526).
ATENA
O, nu, căci el a săvîrşit acest măcel !
ODISEU
Ce gînd nebun l-o fi stîrnit?
ATENA
El s-a-nciudat Că n-avea armele ce le-avusese-Ahil.
ODISEU
Şi-asupra turmelor de ce s-a năpustit?
ATENA
I se părea că-n sînge vă scălda pe voii
ODISEU
Pe argieni voia să-i sfîrtece? Pe ei?
ATENA
Cu ochii-n patru-am fost... Altcum o şi făcea.
ODISEU
Dar ce 1-a semeţit de-a fost aşa-ndrăzneţ?
ATENA
In noapte, pe furiş, s-a n ăpustit spre voi...
ODISEU
Şi-ajuns-a el la noi? Şi ţinta-i şi-a atins?
ATENA
El chiar în poarta celor doi Atrizi era!
ODISEU
De sînge hămesit, cum braţu-i şi-[a] strunit?
[redacted]
ATENA
Pe ochii-i rătăciţi i-am împînzit năluci, Şi setea lui de sînge-am amăgit-o atunci. Spre turmele-argienilor, ce-s luate prăzi Şi valmeş mai erau, păzite de bouari, L-am năpustit... Vai, ce prăpăd el a făcut! Sub braţu-i înciudat i se părea că mor Cei doi Atrizi şi că în juru-i tot lovind, Cădeau şi căpeteniile oştilor... Văzînd cum şi-a sărit din minţi, eu mai vîrtos Mi 1-am stîrnit şi-n al smintelii laţ 1-am prins. Isprava-i mîntuind-o,-n lanţuri a legat Ce bruma-a mai scăpat din vite, boi, berbeci... I-a dus apoi în cort cum parcă-ar fi mînat Ostaşi prinşi în război, nu turmă de cornaci; In lanţuri, fedeleş, aici i-a priponit,
Şi ce i-a chinuit!... Sminteala-i însuţi vreau S-o vezi şi argienilor s-o povesteşti. Nu te urni din loc! De el nu te feri! Lumina ochilor i-o voi întuneca Şi nici măcar să te zărească n-o putea...
(Privind către cortul lui Aias)
O, Aias, tu al cărui braţ răzbunător Se vitejeşte-acum pe bieţii-nlănţuiţi, Auzi-mă, te chem. Hai, vino-afar' din cort!
ODISEU
(neliniştit) Atena, vai! Ce faci?... Nu-1 mai chema, o! nu!
ATENA
Ci taci! Că-ţi va ieşi şi faima de fricos.
ODISEU
Pe zei, o, nu, pe zei, să stea acolo-n cort!
ATENA
Te temi? Dar azi el nu-i acelaşi om ce-a fost?
ODISEU
Vrăjmaş mi-a fost! Şi tot vrăjmaş îmi e şi azi!
ATENA
Să-ţi rîzi de un vrăjmaş, ce rîs mai dulce-o fi?
ODISEU
Rămîie-n cortul lui, şi-mi este de ajuns!
ATENA

Te temi să vezi un om ce şi-a sărit din minţi?
ODISEU
De-n toată mintea-ar fi, n-aş şovăi să-1 văd.
ATENA
Doar la un pas de-ar fi şi tot nu te-o vedea.
ODISEU
Cum n-o vedea? Cu-aceiaşi ochi..., cu ochii lui..
ATENA
Aşa o fi! Dar umbre am s-aştern pe ei.
ODISEU
Cînd unelteşte-un zeu, e cu putinţă, tot!
ATENA
Ci locului rămîi şi-o vorbă să nu scoţi!
ODISEU
Te-ascult... Ce n-aş fi dat să nu fi fost aici!
ATENA
O, Aias, Aias!... iar te strig, în lupte eu Te-am ajutat... Iar azi îmi stai nepăsător?
[redacted]
(Aias, buimăcit, iese din cort, în miini cu o spadă însingerată.)
AIAS
Salut, Atena, fiică a lui Zeus! La timp Venişi! Tot aurul — al biruinţei rod — Eu ţi-1 aduc prinos, cinstind izbînda mea.
Prinosul ţi-1 primesc, dar spune-mi: ţi-ai muiat De-ajuns tu paloşul în sîngele argian?
AIAS
6, da!... O fală-mi fac, o mare fală chiar.
ATENA
Dar braţul tău s-a năpustit şi în Atrizi?
AIAS
Pe Aias a-1 mai înjosi n-or mai putea!
ATENA
Ori poate vrei să spui că-Atrizii au murit?
Murit!... Mai vină-acum ei armele să-mi ia!
ATENA
Dar fiul lui Laert ce soartă-o fi avînd? Pe unde oare-o fi? Din mînă ţi-a scăpat?
4IAS
De el mă-ntrebi? Şi unde-i ăst vulpoi scîrnâv?
ATENA
De el, de Odiseu întreb, de-al tău duşman !
Zeiţă-mi place-aşa, să-1 ţin în cort, în lanţ, Că sufletul să-şi dea eu încă nu o vreau.
ATENA
Ce gînd mai ai cu el? Şi de la el ce vrei?
AIAS
L-aş vrea legat de stîlp, în cortul meu..., 1-aşvrea...
ATENA
Ce-1 mai aşteaptă? Cum? Un rău mai rău îi vrei?
AIAS
însîngerat, sub biciu-mi sufletul să-şi dea-f-
ATENA
Doar nu-1 vei chinui atît pe bietul om!
In altele precum ţi-e vrerea fac, dar lui Eu soarta asta-i vreau şi-aşa va ispăşi!
ATENA
Hei, bine, fie-aşa — dacă morţiş o vrei! Şi de ţi-ai pus-o-n gînd, loveşte, nu-1 cruţa!
AIAS
Voi face-o! Mă şi duc. Iar ţie-ţi cer să-mi fii Mereu într-ajutor, aşa cum mi-ai fost azi!
(Aias se reîntoarce în cort.)
ATENA
Puterea zeilor văzuşi tu, Odiseu, Ce mare e? Ca Aias om mai chibzuit Şi-n faptă mai dibaci oare-o fi fost cîndva?
ODISEU
Ce-i drept, ca el pe nimeni alt nu 1-am ştiut. Vrăjmaş îmi e, dar tot îl plîng, că-i chiar de plîns, Atît de vitregă i-a fost ursita lui! Şi cînd gîndesc la ea în gînd eu soarta-mi ţes. Căci oare ce sîntem, cît vieţuim pe-acest Pămînt? Doar nişte năluciri şi umbre doar.

ATENA

r

\ învaţă dar mînia zeilor nicicînd Să n-o stîrneşti, semeţe vorbe despre ei
; Rostind. Iar dacă ai braţ mai vînjos şi-averi Mai mari ca altul dacă ai, nu fi trufaş! O zi-i de-ajuns pentru-a-nălţa sau nărui Măririle-omeneşti. Pe cei ce-or fi smeriţi Zeii-i iubesc, dar ei urăsc pe cei trufaşi.

(Zeiţa Atena a plecat. Se îndepărtează şi Odiseu. Intră corul.)

CORIFEUL

Ah, tată îţi e Telamon, iar tu rege
li eşti Salaminei scăldată de valuri!
Mă bucur cînd soarta-ţi surîde. Cînd însă
Lovit eşti de Zeus sau cînd zvonuri
Vrăjmaşe danaii scornesc împotrivă-ţi,
Bîrfindu-te-amarnic, mi-e teamă
Şi tremur ca ochiul sfioasei columbe[1].
Aşa astă-noapte am prins noi
O sumă de zvonuri ce rău te defăima:
Că-ai dat tu năvală-n livada
In care li-e cailor drag să tot zburde,
Şi-ucis-ai şi turmele toate
Ce-au fost ale-aheilor prăzi în războaie,
Zvîrlindu-te-n ele cu fierul
Tăios... Odiseu este-acel care zvonul,
Ce-i chiar ponegreală,-! scornise;

[1] Se ştia că porumbeii, prin mişcările ochilor, îşi arătau bucuria sau tristeţea.

L-a dus el apoi de la unul la altul,
Şi toţi 1-au crezut, că sînt lucruri
Ce lesne-au crezare. Şi-au rîs de durerea-ţi
Cu toţii mai mult decît cel ce-1
Scornise. Că prinde crezare bîrfeala
Cînd ea în puternici ţinteşte,
Că-s mulţi invidioşii. Dar geaba bîrfire-ar
Pe seama-mi, sărmanul! Şi totuşi
Cei mici, far' cei mari, o slabă-apărare-s
Cetăţii. Căci sprijin în omul
Puternic cel slab îşi găseşte şi-acela
In omul cel slab şi-1 găsi-va
La rîndu-i. Dar greu ai să-nveţi pe-un zănatic
Atare zicală-nţeleaptă!
Aşa sînt şi cei ce-mpotrivă-ţi porniră,
Dar fără de tine, stăpîne,
Nicicînd izbuti-vom a-i face să tacă.
Din gură ei fac pe vitejii,
Cînd scapă privirii-ţi, ca stolul de păsări
Cînd aprigul uliu-i departe;
Dar vorba-n gîtlej li se-opreşte, aproape
De ei dacă tu te-ai ivi dintr-o dată.

CORUL

Strofa

O, zvonuri haine, ce-atîta ruşine Ne-adus-au! Ori Ărtemis, zeea, Odrasla lui Zeus, care umblă călare
Pe tauri sălbatici, să fie
Aceea ce-n turmele-ahee, de ciudă Că n-a avut parte de rodul Bogat al izbînzii, pe el l-asmuţise? Sau Ares cu zale de-aramă,
Furios peste fire că tu ajutoru-i Zvîrlit-ai, tşistinsemînia-n Vicleana capcană din noaptea trecută?

Antistrofa

Tu, căruia tată iţi e Telamon, tu Nicicînd nu avut-ai în suflet

LC

Imbold să dai iama-n cireada de vite,
Ci zeii-ţi stîrnit-an sminteala.
Deci Zeus cum şi Febus Apolo să-nchidă
Aheilor gura, că mare-i
Birfeala! Dar dacă-s Atrizii sau poate
Nemernicul ăla din neamul
Acelui Sisif cari scornitu-au scornii,[1]
Tu pleacă din cort ctt mai iute,
Căci zvonul, mîrşavul, mai tare-o să prindă!

E p o d a

Ci nu-ţi mai lungi chinuita odihnă
în cortu-ţi, că plnă la ceruri
Durerea şi jalea s-or duce si fără
De frică şi-or rîde de tine-n
Vîlceaua cu dulce-adiere vrăjmaşii
Obraznici şi-ocările-or curge
Mai tare... Ce grea mi-e obida din suflet!

I

TECMESSA

(venind dinspre cortul ei)

O, voi ai lui Aias năieri care nava-i
Vîsliţi!... Erehteu vă e vouă
Străbunul[2]. Departe de ţară, ce mare
Ni-e jalea de neamul telamicl
Căci Aias, vînjosul, nenfrîntul, în cortu-i
E astăzi bătut de furtuna
Ce mintea i-o-nvăluie-n norii smintelii.

CORIFEUL

Dar zilei trecute ce grea suferinţă-i Urmat-a, adusă de noapte?

[1] Acei care îl duşmăneau pe Odiseu spuneau că mama acestuia, Anticleea, îl născuse din legătura ei de dragoste cu Sisif de dinainte de căsătoria ei cu Laerte. Originei îndoielnice a lui Odiseu i se atribuie şi unele scăderi şi viclenii ale acestuia.

[2] Sofocle îiara'tă pe salaminieni ca fiind, ca şi aţenienii, coborîtori ai lui Erehteu, deşi Salamina apare în tragedia lui Sofccle ca o ţară independentă de Atena, pe care salaminierii o slăveau ca pe metropola neamului lor.

li eşti lui Teleutas din Frigia fiică; Deci spune: lui Aias i-ai fost tu O sclavă[1], iar el ţi-a-ndrăgit — vijeliosul! — Culcuşul... Deci ştii. Povesteşte!

TECMESSA

Vai! Cum povesti-voi aşa grozăvie? Azi afli ceva ce-i năprasnic
Ca moartea. El, Aias, vestitul, azi-noaptc
Ajunse de rîsul mulţimii,
Cînd mare sminteală-1 cuprinse... Priveşte
In cortu-i, de el căsăpite Şi-n sînge, tot felul de leşuri de vite!

CORUL

Strofa

Ce veste ne vesteşti acum
Despre ăst om înverşunat!
Ce-adevărată e! Ce grea!
Si craii-ahei ne-o au vestit, Şi ea mereu se va lăţi,
Iar gura lumii vestea rea
Mai tare-o va umfla... Vai, vai!
Mă tern de ce va fi..., căci el
(Ătîtea jertfe ce-a făcut l Cu fierul lui — cînd s-t smintit -• Printre cirezi, printre păstori,
Prin moartea lui le-o ispăşi.

TECMESSA

Dar iată-1, de-acolo se-ntoarse şi-aduse Cirezile-n lanţuri legate; în cortu-i ajunse şi cîtorva vite, Pe jos tăvălite, grumazul Li-1 taie, iar altora pieptu-1 despică; Apoi doi berbeci ce-s cu albe Picioare înşfacă şi unuia ţeasta

[1] Textul ne-o arată pe Tecmessa ca fiind „o captivă prinsă ci' lancea", deci ca o înrobită învingătorului.

[redacted]

I-o zboară, iar limbii el sfîrcu-i *%• Retează şi-1 zvîrle. Pe-un altu-n picioare | De-un stîlp priponindu-1 cu şleaul,
Cu biciu-1 plesneşte, de sfîrîie pleasna, Şi-njură cum numai vrun zeu, iar Vrun om niciodată-a putut să-1 înveţe.

CORUL

Antistrofa

Acuma pe furiş si-n zbor,
Cu capu-n văluri pitulaţi[1],
S-o luăm din loc sau să vîslim
CU vom putea si-n mare zor
Corăbiile peste mări
Să le purtăm. Că mult prea mult
Atrizii alte-ameninţări,
Ce te-ngrozesc, ne-au azvîrlit,
Si mult mă tem că vom pieri,
Striviţi cu pietre, cu acel
Pe care-l paşte-o soartă grea.

TECMESSA

Nu-i grabă, că stinsă-i mînia-i, ca vîntul Ce iute din sud se porneşte, Dar fără de fulgere repezi, şi iute Se lasă... îşi vine-n simţire!
Dar altă durere: e jalea cînd însuţi îţi vezi tu cumplita ispravă.

(Tecmessa se apropie de corul vlslaşilor, îndepăr-tîndu-se de cortul lui Aias.)

CORIFEUL

Acum mai bine îi va fi, că furia-i
S-a stins... La răul ce s-a dus nu mai gîndeşti!

[1] Acoperirea capului cu un văl era de obicei semnul fricii sau al deznădejdei.

TECMESSA

De-ar fi ca tu s-alegi, ce-ai fi ales? Să ai Doar bucurii, dar amărîndu-i pe ai tăi, Sau să le fii părtaş şi tu-n durerea lor?

CORIFEUL

Femeie, creşte-un rău cînd îl îndură doi l

TECMESSA

Ne-apasă boala-i şi pe noi..., noi teferi fiind.

CORIFEUL

Ce vrei să spui? Că vorbelor nu-ţi dăm de rost.

TECMESSA

Cît Aias buimăcit a fost se legăna în gîndul lui că este fericit. Dar noi, Ce-n toate minţile eram, vai, cit de mult -Văzîndu-1 — suferearn! Dar azi, că furia-i S-a dus, mai mare-i încă jalea lui, iar noi ^1 Ne chinuim ca şi atunci. Un singur chin ^ * A fost şi, iată,-aduse două după el!

CORIFEUL

Aşa-i! Lui Aias boala-i vine de la zei, Mă tem, de vreme ce, măcar că-i lecuit, E tot întunecat, cum încă-ar fi bolnav.

TECMESSA

. Şi din păcate-aşa şi e!... S-o ştiţi şi voi.

CORIFEUL

Dar spune: răul lui din ce i s-o fi tras? Că doar şi noi durerea ta o-mpărtăşim.

TECMESSA

Am să ţi-o spun, că una-i soarta lui şi-a ta: In miezul nopţii-era... şi faclele s-au stins[1]. în beznă, Aias, încleştîndu-şi mîinile Pe spada-i cu-ndoit tăiş, porni la drum, Aşa, fără vrun rost. M-aţin în calea lui: „Ce gînduri ai tu, Aias? — îl întreb. Ce vrei? Nici crainicii nu te zoresc, nici trîmbiţa Nu a sunat, iar oastea-i adîncită-n somn." Dar el atît mi-a spus — e-o vorbă spusă-ades: „A şti să taci, îi stă frumos unei femei!" Am şi tăcut. La fugă-a luat-o... Dus a fost! Ce-o fi făcut pe unde-a fost, nu ştiu. Curînd El s-a întors, mînînd de-a valma-nlănţuiţi Berbeci şi tauri, oi... şi cîini ce-i străjuiau. Zburară capete... Pe unii-i sfîrteca-n Bucăţi, pe alţii-i gîtuia şi-i deşela-n Bătăi, le răsucea grumazu-n ştreang şi, vai, Cum cu harapnicu-i plesnea, căci el credea Că nu sînt vite, sînt duşmani.iSfîrşind, ieşi Din cort şi umbrelor grăia fălos, zbucnind In hohote de rîs, de cum s-a răzbunat Şi pe Atrizi şi pe-Odiseu; şi iar s-a-ntors In cort... Aici, cînd s-a dezmeticit şi cînd Măcelul el şi 1-a văzut, s-a prăbuşit Pe leşuri... Vai! cum el cu pumnii-n cap îşi da, Ce jalnic mai ţipa, cum părul şi-1 smulgea Din cap cu amîndouă mîinile!... Apoi Rămase-o vreme vlăguit şi mut. Dar mai Apoi mi-a poruncit, cu grele-ameninţări, Să-i spun ce s-a-ntîmplat cu el... Prieteni, eu, Netăinuindu-i chiar nimic din ce ştiam, Şi îngrozită-i povestii isprăvile-i... Atunci el s-a pornit să geamă-ngrozitor, Aşa cum eu din gura lui n-am auzit Nicicînd, căci omul ăsta socotea că doar Acei care sînt slabi şi deznădăjduiţi Se pot deda la jăluiri..., la văicăreli;

[1] Sînt faclele din tabăra ostaşilor," aprinse pentru a le da luminfi şi căldură.

El însă-şi arăta durerea lui gemînd Cu glas înăbuşit..., ca taurul mugind, Şi-acum, răzbit de soarta-i grea, stă toropii, Şi flămînzit şi nebăut, trîntit pe jos,
Chiar printre vitele ce paloşu-i jertfi.
•f Mocneşte-n el ceva... Din plînsu-i vezi şi simţi Din vorba lui că mistuie a săvîrşi Un lucru rău... Venii, prieteni, să vă rog, Daţi zor, intraţi în cort şi-1 ajutaţi! Un om
Ca el se lasă-nvins de-un sfat prietenos.

CORIFEU!,

O, fiică-a lui Teleulas, ce-ai povestit Ne-a îngrozit!... Din suferinţe s-a smintit?

(Din cort se aud vaietele lui Aias.)

AIAS

Vai, vai!

TECMESSA

Mă tem că poate îi va fi mai rău... L-auzi? L-auzi? Sărmanul Aias, vai, ce vaiete!

AIAS

Vai mie, vai!

CORIFEUL

E, pasămite, greu bolnav... Sau jalea lui Mai grea-i acum, isprava-i hîdă că-şi văzu.

AIAS

Copilul meu! Copilul meu!

TECMESSA

Eurysakes! Te cheamă Aias... Ce-o mai vrea. Dar unde-mi eşti? Vai, vai, nefericită sînt!

[redacted]

AIAS

Teucros, eu te chem!... Teucros unde-o fi? El după prăzi o fi pornit, iar eu... eu mor!

CORIFEUL

(arălind spre cort)

îşi vine, pare-se,-n simţiri... Deschideţi-]! Gînd ne-o vedea, el — ruşinat — s-o stăpîni.

TECMESSA

Deschid... şi, iată,-i veţi putea vedea acum Isprăvile şi halu-i jalnic să-1 vedeţi!

(Tecmessa dă la o parte pinzele care închid intrarea cortului. Aias, încă in mrejele aiurelii, zace între leşurile vitelor jertfite.)

AIAS

Strofa 1

Vai, dragi vîslaşi, doar voi Prieteni credincioşi Mi-aţi mai rămas ! Priviţi Ce vifor sîngeros In juru-mi s-a pornit Vuind vijelios![1]

COBIFEUI/

(către Tecmessa)

Cît adevăr e, vai, în tot ce-ai povestit! Acum vedem şi noi că-n toată mintea nu-i.

AIAS

Antistrofa 1

Vîslaşi cari nâvile-mi Vîsli.răţi peste mări,

[1] încă în prada aiurelii, Aias vede în jurul lui, ca un val dezlănţuit de furtună, sîngele pe care el îl răspîndise.

îs

Doar voi de greaua mea Năpastă-a mă cruţa Puteţi! Loviţi-mă! Sfîrş'iţi-mi zilele!

CORIFEUL

Mai spune şi ceva de bine vestitor!

Căci răul ţi-1 sporeşti cînd leacuri reîe-i dai.

AIAS

Strofa 2

Cum? Eu? viteaz, vînjos şi nenfricat, Pe nişte vite care milă-ţi fac,

Dar frică nu, mă vitejit-am azi? Vai, am ajuns de-ocară şi de rîs!

TECMESSA

Stăpîne Aias, rogu-te, nu spune-aşa!

AIAS

Să pleci! Fă drum întors şi du-te de aici! Vai mie, vai!

TECMESSA

Pe zei! îndură-te şi vino-ţi în simţiri l

AIAS

Sărman ce sint! Cum i-am lăsat Din mina mea pe-âsti blestemaţi Atrizi şi cum m-am năpustit

Pe capre si pe boi cornaci

Şi-n slnge negru m-am scăldat?

CORIFEUL

De ce-ţi mai faci tu sînge rău pentru ce-a fost? Ge-a fost a fost şi n-ai să poţi să-nturni ce-a fost.

[redacted]

AIAS

Antistrofa 2

O, fiu al lui Laert, ce peste tot ***Plndeşti!*** *Tu, om hîrşit In mîrşăvii, Scîrnâv al oştii-ntregi, cum vei rînji Pe seama noastră-n hohote de rls!*

CORIFEUL

Şi rîsul, dar şi lacrimile-s de la zei!

AIAS

Ce-aş vrea să-1 văd! măcar că-s vrednic de jălit. Vai mie, vai!

CORIFEUL

Ci nu vorbi trufaş! Eşti prăbuşit — nu vezi?

O, Zeus, strămoş al alor mei Strămoşi! Ce-aş gllui pe-acest Viclean, pe-acest colcar sclrnăv !

Ce-aş omori pe cei doi crai A trizi şi-apoi să mor şi eu!

TBCMESSA

Tu dacă moartea-ţi chemi, mi-o cheamă şi pe-a rnea De ce aş mai trăi, cînd tu te vei fi dus?

AIAS

(vorbind mai mult pentru ci însuşi)

Strofa 3

O, beznă, tu care îmi eşti Lumina mea, lumina mea, Primeşte- acum un oaste nou: Primeste-mă! Căci vrednic nu-s Spre zei nici ochii să-mi lnal(

Şi nicis-aştept, nici de la zei, Nici de la oameni trecători

Pe-acest pămînt, vrun ajutor.

Ah! fiica aprigă-a lui Zeus,

Ea, zeea, moartea-mi vrea... Să fw» '

Dar adăpost unde-oi găsi, Cînd răzbunarea-mi s-a sfîrşit

Cu-aceste jalnice isprăvi

Ce-n nebunia-mi săvîrsii,
Şi gata slnt ostasii-ahei
Cu lăncile-a mă sfîrtcca?

TECMESSA,

Nefericită-s, vai!... Cum o voibi aşa? De vorbe ca acestea-ar fi roşit cîndval

AIAS

Antistrofa 3

O, valuri vijelios vuind! Voi, peşteri de pe-al mării ţărm Scăldat de val! Şi voi, livezi Care limanu-l înverziţi! In preajma Troiei voi destul M-aţi ţintuit. De astăzi — viu — Pe mine nu mă mai vedeţi! Cine-are minte m-a-nţeles... Şi tu, Scamandru,-al cărui val Prielnic curge pentru-ahei, Pe-acest viteaz — şi-o spun fălos — Decît vrun altul mai viteaz Din cîţi ahei în Troia-au fost Nicicînd vreodată-a fost, curînd Tu nu-l vei mai vedea! Eu azi Slnt năruit, hulit de toţi!

CORIFEUL

Nu ştiu: să te mai las? Să te opresc, ori nu, De-a-mi tot vorbi aşa?... Ce oropsit ai fost!

(Citeva clipe tăcere.)

ÂÎAS

Ai, ai! Cui oare ar fi putut să-i dea prin gînd Că numele-mi, ce sună ca un vaiet — vai! — Ursit atîtor suferinţe parcă-a fost?[1] Iar azi, cînd greu de soartă-s urgisit, 1-aud Ca pe un vaiet, vai, cînd numele-mi rostesc

Şi-1 plîng. Mi-aduc aminte: tatăl meu s-a-ntors Cîndva din Troia-n ţara lui, slăvit fiind Şi aducînd el darul biruinţei lui P Iar eu — eu, fiul lui — ce-s tot aşa viteaz, Şi săvîrşind eu însumi mari isprăvi pe-acest

Pămînt troian, sfîrşesc hulit de-aheii toţi; Dar umbră de-ndoială n-am că de-ar trăi Ahil şi de-ar alege — el — pe cel ce-a fost Viteaz între viteji, cui armele-i să-i dea, Nici unui alt naintea mea nu le-ar fi dat.

Dar ei, Atrizii,-n seamă nici n-au luat că-am fost Viteaz şi-unui mîrşâv — lui Odiseu — le-au dat. Ah, mintea, ochii teferi de-i aveam atunci Si-n calea gîndului nu mi-ar fi stat, nicicînd Atare hotărîre-a da ei nu ar fi

Putut! Dar nemblînzita fiică a lui Zeus, Zeiţa-ai cărei ochi te îngrozesc, atît M-a năucit, cînd vream să-i gîtuiesc, încît Eu mîinile-mi mînjii, dînd iama în cirezi. Şi-acum, că-n ciuda mea, din mînă mi-au scăpat,

De mine-şi rîd... Cînd zeii vor să-ţi facă rău, în stare-i şi-un mişel să-i scape omului Viteaz. Şi-acum ce să mă fac? Toţi văd, toţi ştiu Că zeii mă urăsc, iar ostile greceşti Cu scîrbă mă privesc şi-n Troia-s vrăjmăşit...

[1] Aias socoteşte că însuşi numele pe care îl poartă şi care este asociat strigătului de durere *„aiai"* şi verbului *„aiazein"* (a se vaită) 1-a ursit a fi nenorocit.

[2] în timpul celei dintîi expediţii împotriva Troiei, Telamon, tatăl lui Aias, îşi dovedise vitejia pătrunzînd cel dintîi în cetate. Atunci Heracles i-a dat, ca premiu al biruinţei, pe fiica regelui Lao-medon al Troiei, frumoasa Hesione, care avea să fie mama lui Aias. Acesta, avînd sentimentul că nu este mai puţin viteaz decît tatăl său, se socoteşte victima nedreptăţii şi a nenorocului.

Egeea s-o străbat şi-acasă să mă-ntorc?
Să părăsesc acest liman? Să-i las pe-Atrizi? Cu ce obraz lui Telamon as mai putea Să mă arăt? Şi tata cum s-o mai uita La fiul său ce far' cununa de viteaz,
Cu care el slăvit a fost, se va fi-ntors?
Nu! Gîndul ăsta nu-1 îndur... Să năvălesc
în ale Troii metereze? Singur, piept
La piept să lupt cu ei si vitejeşte-apoi
Să mor? I-aş bucura pe-Atrizi — si n-am s-o fac!
Ci m-oi trudi ca prin o faptă vrednică S-arăt eu tatii-mpovărat de ani că eu, Eu — fiul lui — si vitejia-i moştenii. E ruşinos să vrei ca viaţa să-ţi lungeşti Cînd suferinţelor nu le găseşti vrun leac!

De ce-ai trăi tot înnădind zi după zi?
Doar ca să-ţi bată mai tîrziu al morţii greu Soroc? Nimic nu dau pe cel ce s-ar hrăni Cu-aşa zadarnice nădejdi? Un om de neam, Un om ales, cu cinste cade-se-a trăi, Cu cinste a muri... Ce-aveam de spus, am spus![1]

CORIFEUL

Din suflet, Aias, ai vorbit — vor spune-o toţi — Iar nu că altul te-a-mboldit... Tu orice gînd întunecat să ţi-1 alungi ! S-or bucura Prietenii că te-ai plecat poveţii lor.

TECMESSA

O, Aias, tu, stăpînul meu, nu-i rău mai rău Decît să fii un rob ! Om liber tatăl meu A fost, iar dintre frigieni cel mai vestit Prin bogăţia lui... Şi-acum eu sclavă sînt. Au vrut-o zeii-aşa şi-a vrnt-o braţul tău.
De cînd culcuşul tău cu tine îl împart,
De-atunci sînt pentru tine cu tot sufletul.

[1] Aias, ca si Ahile, e stăpînil do morala aristocraţiei elenice; viaţa, ci faima este finalitatea omului.

[redacted]

Pe Zeus, cel ce veghează-asupră-ne, pe el[1], Pe patul nunţii care ne-a legat, te rog Nu mă lăsa s-aud cum m-ar batjocori
Duşmanii tăi, de-ar fi să cad sub jugul lor! Si de-ai să mori, gîndeşte-te că-n ziua chiar Cînd tu m-ai părăsi, danaii mă vor lua Şi m-or robi, ca şi pe-al tău copil, si-apoi Noi amîndoi vom duce jugul greu de robi[2].
Ce-amare vorbe-mi va zvîrli vrun nou stăpîn! „Priviţi-o, voi!... Lui Aias cel viteaz cum nu-i Vrun alt aheu, aleasa inimii-i i-a fost; Azi sclavă-i doar! Ieri soarta i-o puteai rîvni." Aşa-mi va spune el! Prigoana soartei eu
O voi răbda, dar va cădea ruşinea chiar
Pe capul tău şi pe-al tău neam; că-i ruşinos Să-ţi părăseşti pe tatăl tău bătrîn, să-ţi laşi Şi pe bătrîna maică-ta, ce zeilor înalţă rugi ca teafăr să te-ntorci acas'!
Ah, fie-ţi milă de-uA copil ce n-a crescut
**" Sub părinteştile-alintări, ca alţi copii!
Orfan, 1-or creşte nişte oameni răi. Cît rău
Ne va aduce, lui şi mie, moartea ta!
Şi de-ai să mori, alt sprijin n-am. Şi cui să-1 cer?
Cu lănci mi-ai pustiit tu ţara mea, iar ei —
Şi tatăl meu, şi maică-mea — de soartă-au fost Trimişi să-şi aibe în Infern lăcaş de veci. Şi cine-mi va mai fi şi ţară şi averi, Cum tu mi-ai fost? Prin tine izbăvirea-mi voi
Găsi-o eu... Să ai şi pentru mine-un loc în gîndul tău! Uitării nu se ca"de-a-l da Pe cel ce-n viaţă-ţi va fi dat şi bucurii. Căci binele-i răsplata binelui! Şi cuib Uitarea nu-şi va face-n sufletul ales.

[1] Zeus este adesea slăvit ca păzitorul ceminului şi al fericirii familiale.

[2] Vorbele Tecmessei, care vrea să-1 înduioşeze pe Aias şi să-i alunge gîndul morţii, amintesc pe acelea ale AndromscSi pentru a-1 opri pe Rector, soţul ei, la porţile Troiei, presimţindu-i moartea, iar ei înrobirea (vezi *Iliada,* VI, 410).

CORIFEUL

O, Aias, milă-aş vrea să ai, cum am şi eu, De ea si-odată o să-i lauzi vorba ei!...

AIAS

Eu vorba-i dreaptă-am să i-o laud, însă doar Cînd va-ndrăzni a-mi împlini porunca mea.

TECMESSA

O, Aias, scumpul meu, supusă-n toate-ţi sînt!

AIAS

Copilul adu-mi-H Să-mi văd copilul meu!

TECMESSA

L-am dus de-aici... în spaima mea, am vrut să-1 scap.

AIAS

în furia-mi de-atunci? Tu asta vrei să-mi spui?

TECMESSA

.

De-1 întîlneai, el moartea poate şi-o găsea.
AIAS
în soarta-mi grea, firească fapta-mi ar fi fost.
TECMESSA
Dar 1-am vegheat... şi de primejdii 1-am ferit.
AIAS
Şi fapta-ţi preţuiesc si cuminţenia!
TECMESSA
Prin ce-aş putea să-ţi mai fiu astăzi de folos? 25

AÎAS
Să faci aşa încit să-1 văd şi să-i vorbesc!
TECMESSA
E chiar pe-aici, în grija unor slujnici buni.
AIAS
De ce nu vine-atunci? De ce-ar mai zăbovi?
TECMESSA
(chemindu-şi copilul şi sclavul)
Copile,-auzi? Te cheamă tatăl tău. Aici, Tu, slujitorvile, de mînă adu-ni-11[1]
AIAS
Dar o veni? Ori poate nici te-a auzit.
TECMESSA
Ci vezi-1! Sclavul 1-a adus... E lîngă noi!
>
(Un sclav ii aduce pe Eurysakes.) **AIAS**
Ah, dă-mi-1 tu! în braţe dă-mi-1... Dacă el E fiul meu, el nu s-o-nspăimînta văzînd Măcelul ce-1 făcui... De mic fie deprins Cu aspre-apucături! Şi-atunci şi firea lui Va semăna cu-a mea...
(stringîndu-şi copilul in braţe:)
O, fiul meu, să fii
Mai norocos decît am fost!... încolo fii Ga tatăl tău, şi vei fi om!... Ah, ce-aş rîvni

[1] Eurysakes e primul copil care, măcar că nu rosteşte o vorbă, apare pe scena teatrului elenic. Sofocle transcrie aici un episod din
11 iada.

• <>

âa fiu ca tine-acum. Căci tu cit sufăr eu Nu poţi să simţi. Al vieţii farmec doar atunci li guşti cît încă mintea nu-ţi frămînţi. Dar cînd îţi va fi dat să rîzi, şi plînsu-ţi va fi dat. Şi-atunci vrăjmaşilor s-arăţi că vrednic eşti De'tatăl tău.[1] Dar pînă-atunci să creşti frumos Ca floarea-n adierea de zefir şi-aşa Vei ferici pe maică-ta! Nu va-mdrăznr Nici un aheu — o ştiu —- a-ţi azvîrli ocări Şi-a te-njosi..., departe chiar de m-aş fi dus.-
In seama lui Teucros eu te las, iar el,
Ca paznic grijuliu, va şti a-ţi ocroti Copilăria ta... Dar azi departe-i dus,
Să mai vîneze vrun duşman... *(Către ostaşi:)*
Iar voi, ostaşi,
Vîslaşi, eu vouă tuturor vă cer să daţi
De veste lui Teucros cum că vreau pe-acest
Copil să-1 ducă în căminul meu şi-apoi
Lui Telamon si Eribeii, maică-mi,
Să-1 dea, să fie cîrja bătrîneţii lor,
Pînă vor coborî-n lăcaşul umbrelor!
Iar armele-mi, nici juzii, nici acel ce-mi vru
Pieirea mea să nu le dea vrunui aheu!
(Către copilul său:)
Eurysakes, copilul meu, să ţii ăst scut De nepătruns, ce-i căptuşit cu şapte piei, Să-1 porţi la braţ încopciat, că de la el Tu numele ţi-1 tragi[2]... Ce arme-am mai avut M-or însoţi-n mormînt.
(Către Tecmessa:)
Pe-acest copil tu du-1 în cort şi cortul să-1 închizi! Şi nu-i mai da Tîrcol, jălind! Prea-i drag femeii a jăli.

[1] Aias, care era stăpiniţ de sentimentul onoarei, ştia că tatăl său, Telamon, primise premiul vitejiei în cea dintîi expediţie împotriva Troiei.

In greceşte *Eurysakes* înseamnă *„cel cu scutul larg".*

27

[redacted]

Cînd bolii-i bisturiul leac, un doftor bun N-o lecui-o prin descîntece şi vrăji.[1]

CORIFEUL

Vorbeşti atît de-nverşunat, că mă-nfior; Iar glasu-ţi prea tăios parcă-ar cobi a rău.

TECMKSSA

O, Aias, tu, stăpînul meu, ce gînd mai ai?

Nu mă-ntreba! Cuminte-i a nu cerceta.

TECMESSA

Ce deznădăjduită sînt!... Pe fiul tău Te rog, te rog pe zei, să nu ne părăseşti!

'

AIAS **J**

/ Ah, prea mă stînjeneşti! Nu ştii că zeilor "^ „, ' Eu nu mai sînt dator slăvire să le dau? £

•<:iili'ii> *'l!',]* TECMESSA „-, (, *njnm*

Taci, taci! ,.•;.»

AIAS **h>"o ' " "' " '«U**

'Un, *i* t,o-,,s s(j ,-:?(•, Vorbeşte doar cui să te-aseuftete v^pa^[1]

TECMESSA

Rămîi nenduplecat?

AIAS

Vorbeşti prea mult. Destul!

[1] In medicina antică, vracii aveau un mare rol. Astfel, Asclepios îi lecuia pe bolnavi nu numai prin descîntece şi vrăji, ci şi prin adevărate leacuri şi operaţii.

TECMESSA

Stăpîne, mă-ngrozesc.

AIAS

.. (către slujitori)

Daţi zor! S-o-nchidă-n cort!

TECMESSA

^ \

Pe zei, îndiiioşază-tel ' "' •'"' ".,."',»' ""

; , ' „/! .»' I ' ('l-iJU t ' ' ' I >'«\

AIAS

^ De cumva crezi

Că firea-mi poţi s-o schimbi, o nebunie-ar fi.

(Aias cu ai săi intră în cort. Tecmessa cu copilul
şi cu slujitorii au plecat.) " -

CORUL ' '

S t r o f a 1

'> *

O, tu, Salamină vestită, ,< ".\ "• ••
De valuri şi valuri scăldată, ^
Ferice şi veşnic slăvită! '••
De ani amantul de mine > *„
Ttnjesc prin clmpiile Troiei[1]*,* ^
Şi iarnă, şi vară, Intr-una """
Uitat şi sînt <"•"-'
Şi văd c
Cu anii c *Şi-astept*
Şi ziua cî.
Pe drumui
La hîdul si

A n t i s t r c

Dar încă mi *De boala ce-*

s ^ţ^ s

ln text, **pămîntul** rm i.ele muntelui Ida c
ţr4 pc -id să-şi ascundă S &/ai înţelegător în 2yrde Atnzi. ^şi trupul, nu numai o nevoia de a face ablu-_
2.j sau de a îngropa armele mai fi văzute de oameni.

Cînd bolii-i bisturiul leac, un doftor bun N-o lecui-o prin descîntece şi vrăji.[1]

CORIFEUL

Vorbeşti atît de-nverşunat, că mă-nfior; Iar glasu-ţi prea tăios parcă-ar cobi a rău.

TECMESSA

O, Aias, tu, stăpînul meu, ce gînd mai ai?

AIAS

Nu mă-ntreba! Cuminte-i a nu cerceta.

TECMESSA

Ce deznădăjduită sînt!... Pe fiul tău Te rog, te rog pe zei, să nu ne părăseşti!

AIAS

Ah, prea mă stînjeneşti! Nu ştii că zeilor ,'>9(]f Eu nu mai sînt dator slăvire să le dau?

TECMESSA

Taci, taci!

AIAS

Vorbeşte doar cui să te-asculte-o vrea!

TECMESSA

Rămîi nenduplecat?

AIAS

Vorbeşti prea mult. Destul!

[1] In medicina antică, vracii aveau un mare rol. Astfel, Asclepios îi lecuia pe bolnavi nu numai prin descîntece şi vrăji, ci şi prin adevărate leacuri şi operaţii.

TECMESSA

Stăpîne, mă-ngrozesc.

AIAS

(către slujitori)

Daţi zor! S-o-nchidă-n cort!

TECMESSA

Pe zei, înduioşază-te!

AIAS

De cumva crezi Că firea-mi poţi s-o schimbi, o nebunie-ar fi.

(Aias cu ai săi intră in cort. Tecmessa cu copilul şi cu slujitorii au plecat.)

CORUL

Strofa 1

O, tu, Salamină vestită, De valuri şi valuri scăldată, Ferice şi veşnic slăvită! De ani amărttul de mine Tinjesc prin cimpiile Troiei[1], Şi iarnă, şi vară, într-una, Uitat şi sînt vrednic de hulă, Şi văd cum şi viaţa-mi se scurge Cu anii ce repede zboară;

Şi-astept cu nădejdea că vine Şi ziua cînd eu voi porni-o Pe drumul nentors si-oi ajunge La hîdul şi groaznicul Hades!

Antistrofa 1

Dar încă mai mare ni-e jalea De boala ce-i far' lecuire

în text, pâmintul Troiei apare sub numele pa nu :.ele muntelui Ida caro se înălţa în partea de

Ce lui de la zei i se trage. Căci Aias, pe care-l trimis-ai Să lupte viteaz, el pe ţărmul Acesta, stă azi singuratic,

Cu gîndu-i ce-si mistuie-n sine, Şi-i, vai, într-o mare sminteală De-l plîng cu durere şi jale ''
Acei ce-l iubiră; iar tot ce-a Făcut în războaie odată, *
Isprăvi minunate, zvîrlite-s ksHK^nlinl De-Atrizii cîinoşi în uitare.

Strofa. 2

Cînd veste de groaznica-i boală, • *De-a minţii-i sminteală, primi-va* * *Măicuţa-i bătrînă ce-i ninsă* '•»,.<•>•
De anii ei mulţi, vai, ce jalnic ""
l fi *V gе, sărmana! Cîntarea*

•- \ Duioasă a privighetorii
l l Departe-i de sfîşietoarea i K
*^\i'' ' Jelire a mamei! Ah, pumnii-i \\' într-una în sîni vor izbi-o, *\ Sărmana! Şi cum zăpezile*
. 1 \ Şuviţe din păru-i, sărmana
\î Bătrînă atunci îşi va smulge!

Antistrofa 2

In tainiţa-aceea-a lui Hades, El, Aias, ce-i ros de sminteală, Ar f i mai ferice, el care Din viţă aleasă se trage, < Din cei mai viteji ai Eladei. Azi f ir ea-i schimbată. E altul! Porniri rătăcite-l frămîntă Sărmane părinte! Ce veste Amară te-aşteaptâ de soarta Cumplită-a lui Aias, vlăstaru-ţi! Căci nimeni din neamul eăcic[1] N-avut-a o soartă ca asta!

[1] Vezi *Indicele numelor proprii:* Eao.

*(**Din** cort iese Aias strtngînd paloşul în miini. In urma-i vine Tecmessa, aducînd pe Eurysakes)*

Dezvălui-va vremea-n mersu-i nesfîrşit
Tot ce a fost ascuns şi va ascunde tot
Ce-n văzul tuturor a fost. Aşteaptă-t6
Oricînd la orişice! Şi-un straşnic jurămînt,-
Şi-un suflet ca de fier se_ poate mlădia.
Un suflet tare-aveam şi eu şi m-am muiat
Ca fieru-n jar, de vorbele unei femei...
Şi milă mi-e s-o las vădană-ntre vrăjmaşi,
Iar pe copil orfan[1]... Mă duc spre lunci, pe mal,
Şi-n apa mării-am să mă scald[2]... Mă izbăvesc
De tot ce m-a spurcat şi-aşa voi domoli
Mînia aprigei zeiţe... Tainic loc
Eu voi găsi şi-acolo însumi am să-ngrop,
De nimenea văzut, ăst paloş blestemat
Ce-n paza nopţii şi-a lui Hades fi-va-n veci[3].
De cînd hainul Hector, el, m-a dăruit
Cu acest dar, eu de la argieni nicicînd
Vrun bine n-am avut... Ce mare adevăr
Spun oamenii-n zicala lor, cînd spun: „Un dar
Dat de vrăjmaş nu-i dar şi-aduce numai rău".
De azi, să mă supun puterii zeilor
Şi a Atrizilor voi şti. Ei sînt stăpîni,
Şi li-se cade să te pleci! Aşa ni-e dat:
Poţi fi vînjos, dar celor mari te pleci. S-a dus
Şi iarna cea cu vifor şi nămeţi, atunci
Cînd vine vara cu bogatu-i rod. S-a dus
Şi-a nopţii negură, cînd trase de cai albi

[1] In acest monolog aprigul şi întunecatul Aias, vrînd să-şi ascundă gindul tragic de a-şi pune capăt vieţii, se arată mai înţelegător în faţa schimbăcioasei soarte şi mai împăciuitor faţă de Atrizi.

[2] în concepţia anticilor, o crimă mînjeşte şi trupul, nu numai conştiinţa făptaşului crimei. De aceea el simte nevoia de a face ablu-ţiuni în apa rîurilor sau a mărilor.

[3] Anticii aveau obiceiul de a distruge sau de a îngropa armele cu care se săvîrşise o crimă, pentru a nu mai fi văzute de oameni.

Vin zorile[1]. Al mării val vuind furios S-a domolit, cînd vîntul aprig a căzut.
Şi-aşa şi somnul cel atotstăpînitor
Ne-nlănţuie pe toţi, dar ne dezleagă-apoi. Iar noi n-om învăţa să fim mai înţelepţi? Eu doar acum am înţeles că pe-un vrăjmaş Atîta să-1 urăşti cît într-o zi să poţi
Să-1 şi-ndrăgeşti; iar pe prieten să-1 ajuţi Aşa şi-atît cum doar vremelnieă-ţi va fi Prietenia lui.[2] Că pentru cei mai mulţi Prietenia-i doar liman amăgitor! De azi mai bine-o fi...
(Către Tecmessa:)
Soţia mea, te du
Acum în cort şi-ntr-una roagă-i tu pe zei Să-mi împlinească dorul inimii.
(Către coreuţi:)

Şi voi,
Prieteni dragi, rugaţi-vă şi voi cu ea! Iar lui Teucros spuneţi-i, cînd va veni, In grija-i să mă aibe el şi fie bun Cu voi!... Şi-acum eu plec unde-s dator s-ajung. Voi faceţi ce v-am spus şi veţi afla-n curînd Că eu de suferinţe izbăvit voi fi!
(Aias pleacă. Tecmessa intră în cort. Corul, mai bucuros, auzind cuvintele mai împăciuitoare ale lui Aias fată de Atrizi, îşi întovărăşeşte cuvintele cu un joc săltăreţ.)

CORUL
Strofa

Şi inima-mi rîde in mine Şi-mi pare că zbor, o, Pan, Pan!

[1] Aurera era de obicei reprezentată purtînd pe cap o coroană de raze şi aşezată pe un car tras de cai albi, in urma căruia vine carul Soarelui.
[2] Aias întrevede cu tragică ironie o împăcare a Iui cu Atrizii.

0+Pan ce străbaţi peste valuri
De mari înspre ţărmuri, coboară
Din vîrful stincos al Cilenei
Cel nins de zăpadă J Ci vino,
Tu, zeule care duci danţul *Zeiesc şi-ncingă-se jocul*
Cel sprinten din Cnosos şi Nisă,
Că drag mi-este danţul! Străbate,
O, *zeule-Apolo din Delos, . Icarica mare si vino l* *Şi fi-mi totdeauna prielnic!*[1]
Antistrofa
Azi Ares goni de pe ochii-mi
Tot vălul durerii cumplite...
Şi iarăşi, o, Zeus, ad lumina
"ca albă a zilei se-ndreaptă *Spre iutile noastre corăbii;*
Căci Aias, uitîndu-şi durerea,
Cucernic el zeilor jertfe
Aduse — slăvindu-i! Că vremea,
Puternica vreme, în mersu-i *Dă totul uitării. Chiar Aias*
Ce-atît se sfădise cu-Atrizii,
Deodată, cînd n-ai fi crezut-o,
Azi ura cumplită-şi uitat-a!
(Din tabăra argienilor vine un crainic.) **CRAINICUL**
O veste mai întîi, prieteni, vă vestesc:
Teucros a sosit din munţii Misiei;
Ajuns la cortul căpeteniei de oşti,
Toţi argienii i-au zvîrlit grele ocări.
Cînd au aflat că el venea din depărtări,

în juru-i toţi s-au năpustit şi toţi, pe rînd, [1] Corul invocă pe zeul Pan, care la Cnosos, oraş din Creta, conducea dansurile zgomotoase ale preoţilor lui Zeus, iar la Nisa, unde st> pare că a copilării Dionisos, conducea dansul nimfelor. El îl invocă Ş'pe Apolo din Delos. socotit sica vindecător al suferinţelor omeneşti, •ilcarica mare" este la nord de Crela. In ea s-a ir.ccat Icar,

v,

[redacted]

Şi care mai de care-i aruncau sudălmi: „E frate c-un nebun — strigau — ce oştilor Capcane-a-ntins, le-a fost vrăjmaş!" Şi-1 înfricau Că vor zvîrli cu pietre-n el, 1-or face praf! Şi-atît de mult s-au înciudat că şi-au şi tras Din teacă spadele ce-n mîini acum sclipeau; Deodată, sfada lor, ce se-ncinsese foc, La sfatul celor mai bătrîni s-a potolit... Dar Aias unde-o fi? Să-i povestesc ce-a fost. Stăpînilor se cade-a li se spune tot!

CORIFEUL

în cortu-i nu mai e! S-a dus... şi-n sufletu-i, Schimbat acum, schimbate-s gîndurile lui.

CRAINICUL

Vai, vai!
M-o fi mînat aici Teucros prea tîrziu?
Ori poate-n drum eu voi fi zăbovit prea mult?

CORIFEUL

Şi ce? Ce rău vei fi făcut că-ai zăbovit?

CRAINICUL

A poruncit Teucros: Aias nici un pas Să calce-afar' din cort, pîn'nu se-ntoarce el !

CORIFEUL

Dar el s-a dus mînat de gîndul cel mai bun: Voia să-nduplece mînia zeilor!

CRAINICUL

Dar aste vorbe-s vorbe de nebun, de-a fost ,în tot ce Câlhas a prezis un bun proroc.

CORIFEUL

,Dar despre Aias ce-a prezis? Şi «e ştii tu?

3,4

CEAINICUL

Atîta ştiu şi însumi, eu de faţă-am fost: Toţi capii oştilor ţineau atunci sobor; Deodată Câlhas, depărtîndu-se de-Atrizi, Lîngă Teucros a venit... Prietenos, I-a strîns cu dreapta-i dreapta lui şi 1-a-ndemnat Să facă tot ce-o ştî ca Aias nu cumva, Cît va luci această zi, să calce-un pas Afar' din cort. Că dacă nu, pe Aias — viu — El nu-1 va mai vedea. Doar azi, o zi, atît, Atena îl va prigoni cu ura ei. Tîlcuitorul a mai spus: „Un om trufaş, De va uita că-i doar un om şi va rîvni Deşertăciuni ce-s mai presus de el, în mari Nenorociri va fi el năruit de zei". Dar Aias, cînd de-acasă a plecat şi sfat Cuminte tatăl sau i-a dat, ca un nebun A fostCj-a spus: „Copilul meu, să vrei să-nvingi Prin lănci, dar doar cu sprijin de la zei să vrei". El însă, ca ieşit din minţi, i-a spus semeţ: „O, tată, şi-un nemernic, sprijinit de zei, Să-nvingă ar putea!... Dar eu, eu mă fălesc Că voi învinge chiar neajutat de zei!"[1] Fălos răspuns! Atena 1-a mai îndemnat \ Ca să-şi întoarcă braţul lui ucigător i Asupra celor care-i sîrit duşmani. Atunci, '; Cu vorbe groaznice el i-a răspuns: „Pe alţi Ahei, zeiţă, să-i ajuţi! Ostaşii mei, Acolo unde eu voi fi, n-or da-napoi!" Vorbind trufaş, cum nu se cade unui om, El ură de nestins zeiţei i-a stârnit. Dar dacă-această zi se va fi scurs şi noi în viaţă-1 vom găsi, cu sprijinul zeiesc îl vom salva. A spus-o zodieru-aşa! Porunca-i să vă-aduc, Teucros m-a trimis Aici. De-am zăbovit, iar Câlhas adevăr De-o fi prezis, atunci cu Aias s-a sfîrşit!

[1] înfruntarea trufaşă a zeilor de către Aias avea să ducă — în concepţia lumii antice — la neapărata pedepsire a celui vinovat de atîta semeţie în faţa atotputerniciei zeilor.

[redacted]

COBIFEUL

Vai ţie, vai, Tecmessa! Neam năpăstuit! Tu vino să auzi ce spuse crainicul !
Primejdia cu-al ei tăiş azi ne-a ajuns.

TECMESSA

(ieşind din cort)

Ah, cît am pătimit!... Şi cînd abia-mi găsii Puţină linişte, de ce tu nu mi-o laşi?

~

COBIFEUL

Crezare dă-i ! Ce ne-a vestit azi crainicul De Aias şi de soarta lui ne-a îngrozit.

TECMESSA

Vai, omule, ce-ai spus? S-a isprăvit cu noi?

•

CRAINICUL

Ce soartă vei avea, nu ştiu. Dar mă-ngrozesc De soarta lui, din cortu-i Aias de-a plecat.

TECMESSA

A şi plecat! Ce vrei să spui? Că mă-nfior.

CRAINICUL

A poruncit Teucros; Aias, nensoţit,
Să nu cumva să facă-un pas afar' din cort!

.

TECMESS \

De ce-o l'i spus aşa?... Teucros unde-o fi?

CRAINICUL

Acum veni, dar îl frămîntă-un gînd: de-o fi Plecat, lui Aias viaţa-i în primejdie.

TECMESSA

Vai! Cine i-a vîrît şi-această teamă-n cap?

C» A IN ICUL

Prezis-a Câlhas al lui Testor: azi, cu el, Cu Aias, se va fi ales: ori mort, ori viu!

TECMESSA

nufcHV.

(către slujitori)

în clipa-aceasta grea o mînă de-ajutor
Să-mi daţi: daţi zor şi pe Teucros mi-1 chemaţii
Iar voi pe urmele lui Aias s-o porniţi, \ Spre Asfinţit! Şi ceştilalţi spre Răsărit! -
Cît m-a dezamăgit!.'., acum eu seama-mi dau. j El mă iubea, dar azi din suflet el m-a scos.
Copilul meu, vai, ce-am să fac? Pe loc n-oi^sta!
S-alerg, să fug cît m-or lăsa puterile!
Hai, deci, de zor! Pornim! O clipă să nu stăm, De vrem ca să-1 scăpăm pe cel ce moartea-şi vrea.

CORIFEUL

' Acum pornesc! Şi nu-s doar vorbe, nu! Că iuţi Ca vorbele picioarele-mi vor tropăi!

*(Corul, împărţit în semicoruri, dispare prin ieşirile laterale. Tecrnessa pleacă şi ea, însoţită de copil. Scena s-a schimbat: un loc singuratic acoperit cu tufiş, pe ţărmul mării. Aias__jizfL.Ji4*f In păaiJJii, euascufifu-i în sus.)*

AIAS

O, fier ucigător ce-n glie-mi stai înfipt,
Aci, pe loc, tu moartea mi-o poţi da!... O, dar Aducător de rău ce dăruit mi-a fost De Hector căruia, din toţi ce-mi sînt vrăjmaşi, Mai multă ură-i port şi-i sînt vrăjmaş! Aci-n
Pămînt duşman, în târna Troii-1 împlîntai Şi-atît i-am ascuţit tăişul lui, că-aici Pe loc îmi poate da el moartea ce-mi rîvnesc. ...Găteala morţii am făcut-o de ajuns.

O, Zeus, tu cel dinţii să-mi vii în ajutor!*

Şi cine ştie ce hatîr eu n-am să-ţi cer:
Vrun crainic lui Teucros să-i trimiţi, să-i dea
O veste rea şi el să vină cel dinţii
Şi să ridice trupul meu de paloşu-mi
Străpuns! Să nu-i ia vrun duşman naintea lui,
Ce leşu-mi va zvîrli la păsări şi la cîini.
O, Zeus, aceasta-i ruga mea!... Pe-acel cîrmaci
De suflete-n Infern, pe Hermes eu îl rog
Să mă adoarmă-acum, uşor, în somn de veci,
Cînd trupu-mi va fi fost de paloşu-mi străpuns.
Pe voi, fecioare-n veci, ce nencetat vegheaţi
Asupra omeneştilor dureri, pe voi
Vă chem eu azi!... Veniţi Erinii repezi, voi,
Vedeţi-mi jalnicul sfîrşit ce mi 1-au dat
Cei doi Atrizi! Mişeii!... Cît amar am tras
Pe urma lor, de-atîta aibă parte ei!
Si-aşa cum cad străfulgerat de mîna mea,
Să piară ei de mîna alor lor, cari dragi
Le sînt!... Veniţi, răzbunătoare Furii, voi,
Şi nu-i cruţaţi! Zvîrliţi prăpăd în oastea lor!
O, Soare, tu, ce caru-ţi plimbi pe-a cerului"
înaltă boltă, tu pămîntul de-ai să-1 vezi
In care m-am născut, de hăţuri aurii
Să tragi şi veste tatii-mpovărat de ani
Şi bietei mele maici să duci de jalnicu-mi
Sfîrşit!... Sărmana, vai, cît va jăli şi cum
Cu vaietele ei va umple-oraşul tot!
...De ce-aş mai tot jăli? E vremea să zoresc,
Să duc pîn'la sfîrşit tot ce mi-am pus în gînd.
O, Moarte, moarte-acum te-ndură şi mă vezi!
De taină vom mai sta cînd laolaltă-om fi.
O, rază-a zilei ce sclipeşti şi Soare, tu,
Pe bolta cerului lucind, lumină, tu,
Vă spun cel de pe urmă-al meu cuvînt! O, sfînt

[1] Aias care, cu firca-i trufaşă, a înfruntat pe zei, se adresează lui Zeus, ca zeului suprem şi ca unui zeu pe care el îl considera ca străbunul neamului său (căci Telamon, latăl lui Aias, era fiul lui Eac,
a rînrl„l l„i fi"l 1-- -7 „„„i

Pămînt al Salaminei care m-a născut![1] Tu, drag pămînt al vetrii strămoşeşti! Si tu, Vestită-Atena, tu! Şi voi, prieteni dragi Cu care am crescut!... Izvoare, rîuri şi cîmpii Din Troia, vouă tuturor cari m-aţi hrănit Vă spun eu „bun rămas"!... Ce-aş mai avea de spus, Voi spune-o-acolo... jos... la Hades..., în Infern!

(Aias se aruncă asupra paloşului înfipt în pămînt şi care îi străpunge trupul. Tufişul In pămîntul căruia îşi Impllntase spada nu lasă să-i fie văzut leşul. Vine corul. Dintr-o parte, un semicor; din cealaltă, al doilea semicor.)

SEMICO RUL *l*

(în. şoaptă)

Ce trudă, ce trudă! Zadarnică trudă! Pe unde, pe unde
N-am fost? Băturăm tot locul. Nici unul Vreo veste-a ne da despre Aias Nu este in stare...
Ascultă, că iarăşi Se-aud nişte şoapte...

SEMICO HUL *2*

Noi sîntem, ai voştri tovarăşi de vîsle.

SEMICO KTJL *l*

Hei, bine, dar ce e?

SEMICORUL 2

Băturăm tot ţărmul spre Soare-Apune...

SEMICORUL *l*

Şi-i dat-aţi de urmă?

[1] Aici salaminienii sînt socotiţi ca fiind atenieni, deci ca autohtoni, Strămoşul lor comun fiind Erehteu „născut din adincul pămîntului",

SEMICO RUL

Zadarnică trudă! Nimic nu se-arală.

SEMICORUL *I*

Iar noi l-am bătut dinspre Soare-Răsare. Dar iarăşi zadarnic. Nu-i dat-am de urmă.

(Cele două semicoruri se reunesc în ***mijlocul*** *scenei.)* **CORUL**

Strofa 1

Dar care-i pescarul ce, clipă de clipă, S-aţine cu nada-i la pîndă,
Şi care-i zeiţa ce-si are acolo-n
Olimp aşezarea, sau care
E fluviul ce-n ale Bosforului valuri
Se varsă, ce fi-va în stare Să spună că dat-a de omul cu sufletul
Aprig? Zadarnic, vai nouă,
Trudirăm! Noi n-am avut parte de vînlul
Prielnic şi-n umbletul nostru
Noi n-am dat de omul zdrobit de durere.

(Se aud, mai de departe, plinsete. Vine Tecmessa; în tufişul de lingă movilă dă de trupul singerat al lui Aias.)

TECMESSA

Vai mie!

CORIFEUL

Ce-i glasul ce-aud din tufişul acesta?

TECMESSA

Sărmana de mine!

CORIFEUL

Tecmessa el Nevastă-sa, ce lui i-a fost
Şi sclavă de război... Cit se mai vaită, vai!

40

ÎECMESSA

Cu mine s-a sfîrşit, prieteni, s-a si'îrşill

CORIFEUL

Dar ce e?

TECMESSA

Vedeţi-1: Aias e! De paloşu-i străpuns—
Doar clipe sînt de-atunci— el zace la pămînt.

.

CORUL

Strofa 2

' Adio-ntors acas\..l
Stăpine, m-ai ucis
Pe mine,-al tău vîslaş! Vai mie, vai!... Dar ea? Sârmana-i chiar de pllnsl

TECMESSA

Aşa i-a fost ursit! Tar nouă să jălim...

CORIFEUL

Al cărui braţ îi puse vieţii lui sfîrşit?

TECMESSA

Chiar braţul lui l Şi asta este neîndoios; Priveşte: mărturie-i fieru-n glie-nfipt!

CORUL

Strofa 3

Ce mare-i jalea mea Că-n ascunziş de-ai tăi Tu, Aias, viaţa-ţi luasi! Vai! Am păcătuit Că-asuprâ-ţi n-am vegheat. Tu, Aias unde-mi zaci?

•ii

Vai, Aias, vai!' Ce nume cobitorl

TECMESSA

îl văluiesc în mantia-i cu falduri lungi,
Că-i groaznic de văzut. Pe cine sufletul
Azi 1-ar putea răbda - prieten de i-ar fi—

Să vadă sîngele ţîşnindu-i negricios
Din nări, din rana lui cea grea? Vai mie, vai!
Şi ce să fac? Şi cine te-o-ngropa?... Dar el,
Teucros, unde-o fi?[1] Ah! de-ar veni acum
Să poarte grija-ngropăciunii fratelui...
Vai tu, sărmane Aias, vai, ce-ai fost..., ce eşti!
Chiar celui mai vrăjmaş i-ai smulge lacrimi azi.

CORUL

Antistrofa 1

Vai ţie! Cernitul soroc ce-ţi rîvnisei
Atîta In sufletu-ţi vajnic,
Să vie să-ţi curme şiragul de-amaruri.
Azi iată-a venit! Tu într-una,
Şi noapte şi zi, pătimaş ţi-ai visat-o
Şi-ai vrut a Atrizilor moarte.
De-atunci s-a pornit si izvorul atîtor Amaruri: din ziua ctnd sfada S-a-ncins pentru armele cele cu blestem Pe care Ahil le-avusese:
în mîinile cărui viteaz vor ajunge?

TECMESSA

Vai mie, vai!

CORIFEUL

Femeie, ştiu, eu ştiu că-ţi plînge sufletul.

[1] Tecmessa, în singurătatea ei, se gîndeşte că numai Teucros, frate după tată cu Aias, ar putea-o ajuta la îngropăciunea acestuia. Teucros tocmai se întorcea din expediţia din Misia.

'I'ECMKSSA

Nenorocită-s, vai!

CORIFEUL

Femeie, nu mă mir că plîngi şi iarăşi pllngi, Cînd 1-ai pierdut pe el, prieten bun şi drag.

TECMESSA

chinul doar mi-1 înţelegi. Eu îl trăiesc!
Tu

CORIFEUL

Aşa-i!

TECMESSA

Copilul meu, în grea robie vom cădea Acum, sub jugul celor ce ne-or fi stăpîni.[1]

COBUL

Antistrofa 2

Ce-ai spus? Atît de mult Atrizii-or fi cîinoşi Incit amarul chiar Să ţi-l sporească vor? O, zei, vai, nu-i lăsaţi!

TECMESSA

Au vrut-o zeii-aşa!... Că n-ajungeam aici.

CORIFEUL

Prea mari dureri asupră-ţi zeii-au năpustit.

TECMESSA

f De Pallas, fiica vajnică-a lui Zeus, ne-a fost ; Trimis ăst rău, să-i facă-n plac lui Odiseu.

Tecmessa presimţise că Eurysakes, copilul ei, căruia nu i-a fost dat să crească „sub părinteştile-alintări, ca alţi copii", (v. 511) va rămînea orfan. Presimţirea ei s-a împlinit.

[redacted]

conul,

Antistrofa Si

Ce-si ride-n sufletu-i Viclean ăst om attt De rău şi-nverşunat, De cînd sminteala, vai, Te-a prins! Şi cei doi regi Atrizi o ştiu si rid.

TECMESSA

Să-şi rîdă ei, înveselească-se cît vor
De soarta lui l De nu-1 iubiră cînd trăia,
In lupte-or jindui ei după el; şi-atunci
L-or plînge ei! Acei ce-s răi, nesăbuiţi,
Un bine-a-1-preţui ştiu doar cînd nu-1 mai au.
Pe cît a jale mi-e de moartea lui, pe-atît
Le arde lor de glume şi de rîs. Dar el,
El însuşi şi-a rîvnit acest sfîrşit! Lui drag
Acest sfîrşit i-a fost! De ce şi-ar rîde ei
Pe seama lui, cînd moartea-i nu-i isprava lor?
E fapta lui şi-a zeilor! Iar Odiseu
Azvîrle-n van ocări... Căci Aias, pentru ei,
S-a dus. Dar mie plîns şi vaiet mi-a lăsat.

(Pe cînd Tecmessa rostea ultimele vorbe, se aud vaietele lui Teucros care se apropie.)

TEUCROS

Vai mie, vai!

CORIFEUL

(către Tecmessa)

Sst! Taci! îmi pare pe Teucros că-1 aud Jăhnd amar năpasta ce 1-a năpădit.

(Soseşte Teucros.) 44

TKUCROS

O Aias, frate drag, cu tine oare-ai fosl Atît de crud cum zvonurile-o spun acum s'

CORIFEUL

Teucros, vai, cu Aias s-a sfîrşit! E mort!

TEUCROS

Vai, vitregă şi grea ursită-am mai avut!

CORIFEUL

Acum, în jalea ta...

TEUCROS CORIFEUL

Şi ai de ce jăli!

TEUCROS

Nenorocit mai sînt!
Ce chin îngrozitor!

CORIFEUL

Teucros, vai, aşa-i!

TEUCROS

Vai mie, unde-o fi, Aci-n Troada..., unde-o fi copilul lui?

CORIFEUL

E-n cort!... doar el...

TEUCROS

(către Tecmessa)

Tu adu-mi-1 aici, de zor! Să nu-1 înşface vrun duşman, ca pe un pui

45

De leu, cînd maică-sa, leoaica-a văduvit.

(Tecmessa pleacă.) (Unui ostaş:)

Hai, mergi de zor şi-ajută-mă! Că oamenii Au fost şi sînt porniţi a-i ponegri pe morţi.

CORIFEUL

Pe cînd trăia, în seama-ţi Aias ţi 1-a dat Pe-acest copil să-1 ai, ca azi, în grija ta.

(Teucros se apropie de leşul însîngerat al lui Aias.) TEUCBOS

O, alt nimic mai jalnic ochii-mi n-au văzut
Decît ce văd acum! Nici drum n-am străbătut
Mai plin de lacrimi decît cel ce-1 străbătui
Eu azi, cînd cum de soarta-ţi groaznică-am aflat,
O, Aias drag, pe urma ta am şi pornit
Să te găsesc! Că printre argieni un zvon
Vuit-a în văzduh, ca de la zei, vestind
De moartea ta. Departe-am fost cînd 1-am aflat.
Şi-n suflet eu amarnic te-am jălit. Dar cînd
Acum cu ochii mei te văd, eu mă sfîrşesc!
Vai, vai!
(Unui sclav:)
Tu zvîrle giulgiul de pe el, să-1 văd, să-1 văd! E-ngrozitor!... Ah, deznădăjduit viteazI... Vai, moartea-ţi mi-e izvor de zbucium şi de griji! Eu unde să mă duc? Şi cine adăpost
Mi-o da, cînd eu în suferinţa ta n-am fost
în stare să te-ajut? Iar tatăl tău şi-al meu,
El—Telamon — cum m-o primi cînd singur eu,
Doar singur, fără tine-am să mă duc la el?
Cum m-o primi, cînd el n-avea un zîmbet nici
Cînd soarta-i surîdea? Mînia-şi va putea
El stăpîni? Parcă-i aud ocările:
Tu fiu corcit cu-o sclavă*, tu mi 1-ai trădat Pe Aias, tu! Fricos ai fost? Ai fost mîrşăv? Sau un viclean hulpav ce-ai vrut a-i moşteni Si tron şi-averi?" Aşa-mi va spune-acel bătrîn Acrit de ani—om certăreţ ce din nimic Se-nfurie![2] Din ţară-apoi, el, mînios, Mă va goni— şi cu ocări — ca pe un rob. Vezi dar ce soartă grea m-aşteaptă-n ţara mea.[3] Şi-n Troia cîţi îmi sînt vrăjmaşi! Prieteni? Doar Cîţiva!... Tu mort, din viaţa mea se-alege praf! Vai, ce să fac? Să-ţi smulg din piept, dar cum, ăst fier Afurisit ce te-a ucis? Gînditu-te-ai, Biet om, că Hector din mormînt — că-i mort de mult — Va fi groparul tău?... Ce soartă au a^ut Ei doi! Pe zei, priviţi-i: Hector, strîns legat De carul lui Abil, cu cingătoarea lui, Ce Aias i-o dăduse-n dar, a fost tîrît Pînă-a murit; iar Aias, căruia cîndva
îi dăruise Hector spada sa, în ea _, , , „. ., , . „ .. .
El aruncmdu-se shrşitul şi-a găsit!
Fusese fierul de Erinii făurit; Iar brîul e făcut de Hades, aprigul! Eu unul am să spun mereu că de la zei Vin toate cîte-au fost şi toate cîte sînt. Gîndească alţii — slobozi sînt — altcum, de vor! Acesta-i crezul meu — şi eu cu el rămîn! *(Menelau se apropie, urmat de mulţi ostaşi.)*

CORIFEUL

Ci vorba nu ţi-o mai lungi! Mai bine vezi

[1] La atenieni, cei născuţi dintr-un tată atenian şi o mamă străină erau socotiţi ca neavînd drepturi cetăţeneşti. Hesione, mama lui Teucros, fusese o captivă.

[2] Duritatea era o caracteristică a firii celor din neamul lui Aias.

[3] Intr-adevăr, grea avea să fie soarta lui Teucros. întorcîndu-se în casa părintească singur, Telamon, tatăl său, 1-a izgonit învinuindu-1 — spune o legendă — că ar fi ucis pe Aias. Atunci Teucros s-a dus în insula Cipru, unde a întemeiat un nou regat căruia i-a dat numele patriei lui de origine: Salamina.

Cum ai să-ngropi pe-acest viteaz si ce-ai să sn,,' Căci, iată, văd că vine un dusman'al lui
P "

Ce-n chip mîrşăv *şi-o* bate joc de-al nostru chin,

ÎEUCHOS

Tu spui că-1 vezi, dar cine-i oare-acel ostaş?

'•'•••"•• **CORIFEUL** f>...

îţ;;; £ Menelau... cel ce spre Troia ne-a pornit i

r>i'i .;•.:

fEUCROS

H văd. Nu,i greu a.l dibaci, că-i la doi paşi.

*(către **Teucros)***

Hei tu m-auzi? Doaf ţie îţi vorbesc; ăst Ies îngropi cumva, ci lasă-1 unde e!

De ce-mi vorbeşti de 8«s? De ce-arunci vorbe-n vînt?

Aşa vreau eu! Şi-aşa vrea craiul oştilor!

Şi ce te face să-mi vorbeşti cum îmj vorbeşti?

Cînd noi pe Aias 1-am adus din ţara lui Nădăjduiam că-i uri prieten pent'ru-ahei •' *i* .-..,,,•,-:.: Şi cînd colo decît troienii toţi ni-e mai , ~ Vrăjmaş. Urzind în gînd pieirea oştilor .•'* ^

In noapte-asupră-le s-a năpustit cu'lănci- wr" "" ;.-.. Şi furia-i de n-ar fi fost strunilă-atunci ' f/ De zei, aceeaşi soartă-am fi avut-o noi:

[1] I-a pornit s-o caute pe soţia sa, Elena, răpită de Paris'..-"!' •

De-o moarte ruşinoasă-am fi pierit; iar el In viaţă-ar fi şi-acum. Dar furia-i i-a fost

De zei întoarsă-asupra bietelor cirezi.

Ah, ce urîtă faptă-a fost, că nu-i un om Ce-ar cuteza să-ngroape trupu-i în mormînt, Ci stîrvu-i, azvîrlit pe ţărmul nisipos, Va fi de păsările mării sfîsiat! De-aceea tu mîniei tale pune-i frîu! De vrerii noastre să-1 supunem n-am putut Cînd el trăia, vom izbuti-o azi, că-i mort! Iar de te-mpotriveşti, te vom sili să fii Supus... Pe cînd trăia, n-a vrut a se pleca

Poruncilor... Aşa e-n firea omului

De rînd şi rău, să nu asculte de cei mari. Dar slovă moartă ar rămîne legile, Cînd oamenii de frică nu le-ar şti. Şi nici Oştirile fi-ar fi strunite înţelept,

Mai-mariţ lor cînd nu-s temuţi, nici ascultaţi.[1] Cît de vînjos de-ar fi un om, l-o nărui Chiar şi-o greşeală de nimic. Nu e ferit Decît acel ce-n viaţa lui se va lăsa De teamă sau ruşine-a fi mînat — să ştii!

O ţară-n care poţi, semeţ, să faci ce vrei

S-o scufunda-n adînc, măcar că pînă-atunci Cu bine, dusă de prielnic vînt, va fi Plutit. Mai Jt>ine sfiicioşi să fim şi nici Să facem tolT^îeTm^aîHalfz^^

Că de pedeapsă nu scăpăm — şi ne-om căi.

E roata vieţii noastre-aşa: cînd rîzi, cînd plîngi. Cîndva şi Aias ţanţoş şi trufaş a fost; Şi eu, la rîndu-mi, sînt trufaş şi-atîta-ti spun: Găti-vei groapa lui? în ca tu vei cădea!

CORIFEUL

Ia seama, Menelau! De-ai spus ceva-nţelept, Ai grijă: nu fi necucernic cu cei morţi!

Ideea aceasta despre datoria omului de a se supune cîrmuito-"lor şi despre neajunsurile care decurg din nesupunere o regăsipn, exprimată de Creon, în *Antigona (v.* 663 — 677).

[redacted]

TEUCROS

Hei, oameni buni, eu nu m-aş mai mira de *loc*
De-ar fi să văd pe-un om de rînd greşind, cînd cei j
Ce-şi spun că dintr-o viţă mai de neam se trag
Păcătuiesc prin astfel de vorbiri. Mai zi-i
O dată, hai: pe Aias spui că 1-ai adus
Ca pe-un prieten şi-un tovarăş pentru-ahei?
Tu 1-ai adus? Nu oare însuşi a pornit
Să vină-aici? Mai mare peste el de cînd
Ai fi? Ostaşilor aduşi din ţara lui
De cînd ai drept a da porunci? Venişi aici
Ca rege-al Spartei doar, dar ca al nostru nu!

Vrun drept a-i da porunci tu n-ai avut mai mult
Decît avut-a el a-ţi da! Ca un supus
Tu ai venit, iar nu mai mare peste toţi.
Nici peste Aias! Domn tu peste-ai tăi supuşi
Să fii! Atît! Semeţ doar lor dă-le porunci!
Lui Aias îi voi da mormînt — că-i drept aşa —
Chiar dacă tu, ori celalt crai veţi spune „nu"!
De gura-ţi nu mă tem! Doar nu s-a războit
Pentru femeia ta! Şi nici s-a ostăşit
Cum fac cei de nevoi împinşi. Era legat
Prin jurămînt! Dar pentru tine nu! La cei
Mişei nu se uita... Şi-acum tu poţi s-aduci
Mai mulţi ostaşi, cum şi pe-al oştilor cîrmaci!
De gura-ţi nu mă tem, cînd eşti şi-ăi fi ce eşti!

CORIFEUL

Ci nu vorbi aşa, cînd în năpastă eşti! Răneşte vorba grea, chiar dreaptă dacă-ar fi.

MENEiAU

Arcaşul ăsta-i, pasămite, cam trufaş.[1]

sens peiorativ, "cumSreiesp rffn ~ °^ ,şi în //Jıarfa. XI v Sft=;

îSSSi:Is|135ag

TEUCROS

Nu-i josnic lucru-a fi mînuitor de arc.

MENELAU

Ce te-ai făli, de-ai fi tu purtător de scuti

TEUCROS

Eu nu-s armat. Tu? Pînă-n dinţi, dar tot te-nfrunt.

MENELAU

în vorbă eşti din cale-afară de-ndrăzneţ!

TEUCROS

Chiar mîndru pot să fiu, cînd eu dreptate am.

/• **MENELAU**

Dar ce? E drept să-nvingă cel ce m-a ucis?

TEUCROS

Ucis? Ce vorbă-o fi? Dar tu — ucis — ţtrăieşti!

•

MENELAU

Un zeu doar m-a scăpat... Altcum ia-ar fi ucis.

TEUCROS

Nu-i pîngări pe zei, cînd ei te-au izbăvit!

-

MENELAU

Dar oare calc eu azi poruncile zeieşti?

TEUCROS

Le calci, cînd morţii-a fi-ngropaţi te-mpotriveşti.

MENELAT7

Ce?... îngropaţi? Ruşine-ar fi, că-mi sînt vrăjmaşi.

^^ST« F^ U ı?u;j V

^«QiUaTr1' ^^^

TEUCROS

Ce-ai spus? In lupte Aias un vrăjmaş ţi-a fost?

MBNELAU

Dar ştii că mă ural Şi 1-am urît şi eu.

TEUCBOS

Dar zarurile-atunci nu tu le-ai măsluit?[1]

MENBLAU

A fost doar vina juzilor..., nu vina mea!

IEUCHOS

Făcut-ai tu-n ascuns blestemăţii de-ajuns!

MENELAU

De vorba-aceasta cineva se va căi!

TEUCROg

Se va căi un altul şi mai mult — o ştiu!

MENELAU

Pe Aias să-1 îngropi — ţi-o spun — să nu cutezi I

TEUCROS

Iar eu nu-ţi spun decît atît: am să-1 îngrop!

MENELAU

Am mai văzut un om la vorbă îndrăzneţ, Ce-şi îndemna vîslaşii-a lua furtuna-n piept; Dar cînd furtuna s-a pornit, a amuţit De tot şi, zgribulit în mantia-i, se da De-a tăvăliş şi se-ncurca-n picioarele

[1] Dacă Odiseu a ayut majoritatea voturilor în disputa care i-a atribuit lui, iar nu lui Aias, armele lui Ahile, se credea că această hotărîre a fost urmarea unei înşelătorii pe care a făcut-o Menelau.

Vîsiaşilor... Aşa şi ţii: eşti îndrăzneţi Dar vorba-ţi s-o propti-ri gîtlej cînd vijelii Se vor dezlănţui doar dintr-un nouraş.

TEUCROS

Şi eu văzui un om obraznic şi sărit Din minţi ce de aproapele-i nenorocit îşi tot rîdea. Dar unul, care-avea şi el O fire ca a mea, oprindu-1 scurt, i-a spus: „Măi omule, cu cei ce-s morţi nu te purta Aşa, că pedepsit vei fi — s-o ştii şi tu!" Aşa povaţă-i da mişelului ce sta în faţa lui şi care, dacă nu mă-nşel,
Nu-i altul decît... tu! Vorbitu-ţi-am deschis?

MENELAU

Eu plec, fiindcă-aş roşi de s-ar afla că-avînd Puterea-n mîini, eu doar cu vorba pedepsesc.

TEUCROS

Te du, că mie încă mai ruşine mi-e
S-aud un om smintit pălăvrăgind în vînt.

(Menelau pleacă.) **CORIFEUL**

Ce sfadă straşnică va fi-ntre ei! Teucros, tu dă zor cît poţi şi-adînc Mormînt să-i sapi. Va odihni în el, In sînul gliei jilave..., lăcaş In veci slăvit al veşniciei lui!

(Vine T:c"n>ssi, aducindu-şi ***copilul, pe Eurysakes.)*** **TEUCROS**

Ii văd! Sînt ei: nevasta şi copilul lui. La vreme vin ca să-i orînduie al lui Mormînt, viteaz nefericit ce-a fost! O, tu, Gopile,-apropie-te-acum! Smerindu-te,
Tu mîngîie-1 pe tatăl tău, şi-aşa, în rugi,

[redacted]

Smerit, îngenunchind, in mîinile-ţi să siringi — Umil prinos — şuviţele din părul meu, Al maică-ti şi-ai tău.[1] De-n silă vrun ostaş Te-o smulge-atunci de lingă trupul lui, acel Mîrşâv să fie izgonit din ţara lui l Să n-aibe-acolo el mormînt! Din rădăcini,,-Tot neamul lui fie-i stîrpit, cum am tăiat Ăst smoc de păr.[2] Copile, ia-1, să-1 ţii! *(li dă smocul de păr.)*

Şi-n rugi,
îngenunchind, stai lîngă tatăl tău... şi nici Un om nu te-o goni...

(Către cor:)

Voi fiţi bărbaţi, nu fiţi
Muieri! Vegheaţi-1 pîn' mă-ntorc! Voi îngriji De-al lui mormînt, chiar dacă m-aş lupta cu toţi, *(Teucros pleacă. Cîteva clipe de tăcere.)*

CORUL

S t r o f a g. l

în g&ana anilor fugari, *Veni-va cel din urmă an*
Ce luptelor ce-adeseori
în faţa Troii-am dus cu-amar
Şi pătimiri le-o pune un

Sftrşit? Că mult i-au amărît *Pe-ahei, că mult i-au ruşinat!*
Antistrofa 1
Ah, în neant să se fi dus, Sau iadul să-l fi înghiţit Pe cel ce-a învăţat pe-ahei Să mînuiască armele!
Ce hîde-s armele şi cit
Amar si jale-aduc! Şi sînt Năpasta omenirii-ntregi.
Strofa 2
O! El n-a vrut şi n-am putut Pe fruntea-mi lauri să-ncunun,
Nici din potire-adînci să sorb, Şi nici urechea să-mi dezmierd Cînd flautul şoptește-uşor; Şi nici de-ai 'dragostei fiori — Ah, sfîntâ-i noaptea cînd iubeşti, —
Nu mi-a fost dat să mă-nfior!
S-a dus ce mi-a fost drag. Şi-acutn, Cu păru-n rouă zorilor Scăldat, tînjesc, uitat de toţi, Ah, Troia, jalnice-amintiri!...
Antistrofa 2
Cînd Aias, aprigul, trăia
Şi cînd în noapte m-atacau
Vrăjmaşii, el mă apăra
De suliţele lor. Doar el
O pavăză-mi era l Şi-acum *Un zeu hain mi l-a răpit.*
Ce mîngîieri mi-au mai rămas?
Ce bucurii?... Acolo, sus,
La Sunion de-aş fi acum,
Pe dealul cel împădurit, *Scăldat de val, aş saluta*
Atena sfîntă-n ruga mea![1]
(Teucros se reîntoarce zorit.)

[1] Rudele şi prietenii celui mort obişnuiau să taie şuviţe din părul lor şi să le aştearnă pe mormînt, avînd credinţa că, în felul acesta, sufletul mortului va fi lîngă ei.
[2] Aceste blesteme rituale se regăsesc deseori în superstiţiile pormlare *(Iliada,* III, v. 298 şi urm.).
[1] Depe promontoriul împădurit Sunion se zărea pe Acropole templul zeiţei Atena. Va fi fiind în această mişcătoare evocare a acestui colţ do pămînt al Aticei retrăirea de către poetul-strateg Sofocle a clipei cînd se reîntorsese pe pămîntul snu natal.

TETJCROS
Grăbii întorsul, că-am zărit venind spre noi Pe Agamemnon, craiul oştilor. Şi-acum, Asupră-mi el furioase vorbe va zvîrli.
(Intră Agamemnon.)
AGAMEMNON
Ori tu eşti cel care cutezi, nepedepsit, Cu grele vorbe să ne-nfrunţi? Ţie-ţi vorbesc, Fecior de sclavă! Mumă-ta', de neam ales Dac ar fi fost, o! ce fălos ai mai vorbi Şi cum te-ai înfoia, cînd tu, şi-aşa că eşti Nimic, **şi** tot te lupţi pentru.'., a'cel nimic! Tu juri că noi n-am fi nici capii oştilor, Şi nici ai năvilor greceşti, şi nici ai' tăi! Şi că mai-mare Aias însuşi 'lui şi-a fost Cînd a venit aici... E-njositor s-'aud Pe-un sclav vorbind aşa! Şi pentru cine-atît Te semeţeşti? N-am fost şi eu şi n-am luptat Pe unde-a fost şi el? Dar ce? AÎt om ca el Aheii n-au? De ce-i vom fi încăierat Pe armele ce le-avusese-Ahil? De ce? Ca azi să fim priviţi ca oameni răi, nedrepţi, Cum de Teucros ponegriţi am fost? Iar voi,' Măcar că-nfrînţi, nici chiar poruncii juzilor 'Nu v-aţi supus, ba ne mai şi-mproşcaţi cu fel Şi fel de-ocări şi-n chip viclean ne tot bîrfiţi. Cu-aşa năravuri legile n-ar dăinui Nicicum, cînd pe acei ce-n faţa juzilor Au fost învingători noi îi vom răsturna Şi-n locul lor i-om înălţa pe cei învinşi. Aşa ceva noi nu răbdăm! Nu cei vînjoşi, Cu spete largi, sînt cei mai tari, ci-or birui Oriunde-acei ce-nţelepţeşte *ştiu* gîndi. Un bou, cît de spătos ar fi, şi tot un sfîrc De bici îl mînă drept pe drum. Şi-acuşi-acusi El, pare-mi-se, îţi va fi şi ţie leac, De n-ai să-ţi vîri tu mintea-n cap, că prea rulezi Să ne vorbeşti obraznic şi de sus. Nu ştii

Că Aias nu mai e decît o umbră?... Ştii, Ori nu? Ci fii mai cumpătat! Cînd tu te tragi Din cine ştii, te du şi să-mi aduci un om, Dar liber, nu vrun rob, ca să-mi vorbească el In locul tău![1] Că tu, vorbindu-mi, nu pricep: Eu graiului barbar nu pot să-i dau de rost.

CORIFEUL

Ah, facă zeii-aşa, să fiţi mai înţelepţi
Şi tu, şi el! Alt sfat mai bun nici n-am de dat.

TEUCROg

Vai, lesne-i dat uitării binele, cînd cel
Ce 1-a făcut s-a dus dintre cei vii! Ba chiar, Curînd, 1-om socoti că mult rău ne-a făcut. Tu, Aias, nu de-atîtea ori şi viaţa-n joc Ţi-ai pus-o pentru el, cînd tu vrăjmaşe lănci
Ai înfruntat? Şi-o vorbă bună nu-ţi auzi!
Ba chiar uitării azi eşti dat... O, tu, ce-atît De aiurit vorbeşti, oare-ai uitat că-a fost O zi cînd voi, în metereze-ncercuiţi, Eraţi pe-aci, pe-aci să fiţi zdrobiţi? Şi-atunci
Nu Aias v-a salvat? Nu el? Şi cînd erau Corăbiile şi vîslaşii-nvăluiţi De vîlvătăi, iar Hector şanţul 1-a sărit Dînd buzna în corăbii, cine 1-a gonit? Nu Aias? Nu acel de care astăzi spui
Că prea viteaz nicicînd n-a fost? Nu însuţi tu I-ai ridicat isprava-n slăvi? Altdată el, De bunavoia lui, iar nu silit, s-a dus De piept cu Hector să se ia; cînd sorţii-au tras Zvîrlind cu zaru-n chivără, el n-a zvîrlit
Un zar de lut mîlos, ce s-ar lipi de fund,

[1] La Atena numai cei născuţi din părinţi atenieni îşi puteau pleda cauza. Aici Agamemnon face o aluzie răutăcioasă la originea lui Teucros, fiu al unei „barbare" — spune el. Deci Teucros, fiul Hesionei, trebuia - spune Agamemnon — să aducă un om „liber" care să vorbească pentru el. Homer însă, referindu-se la troieni — şi mama lui Teucros era o troiană — nu-i califică drep „barbari" şi-i arată că vorbesc aceeaşi limbă cu grecii.

Gi-un zar uşor, să sară cel dinţii în sus![1] Vezi dar cum Aias s-a purtat!... Cu el eram Şi eu, biet rob. Din o barbară sînt născut. Sărmane, cum|cutezi ca să-mi vorbeşti aşa?
Nu ştii că Pelops, străbunicu-tău, era
Barbar din Frigia? Că tatăl tău, Atreu — Mîrşav ce-a fost! — lui frate-său i-a omorît Odraslele şi-apoi, la un ospăţ, el chiar Din carnea lor 1-a ospătat? Iar tu născut
Din o cretană eşti, ce-a prins-o tatăl său Gurvind şi a zvîrlit-o hrană peştilor In val.[2] Gînd vezi ce eşti, îţi rîzi de neamul meu? Mi-e tată Telamon, viteaz între viteji! Iar mamă-mea-i şi ea din mare neam regesc.
E Laomedon tatăl ei! Lui taică-meu
Fecioru-Alcmenii[3] a dăruit-o — dar de preţ — Soţie-a-i fi, răsplată-a vitejiei lui. Şi eu, vlăstar de neam, din doi părinţi de neam, Voi pîngări pe cei ce de un sînge-mi sînt,
Cînd vrei să-1 las fără mormînt? N-au fost destul De urgisiţi? Şi nu roşeşti s-o spui? Să ştii: Din groapă de-1 vei arunca, şi noi, tustrei*, Trei stîrvuri lîngă el vom fi! Gă-i mai frumos
Să-1 apăr şi să mor, luptînd făţiş, decît
Să lupt pentr-o femeie — fie ea a ta,
Sau a lui frate-tăul Vezi dar că nu e-n joc

[1] Este aici o aluzie la lupta dintre Hector şi Aias, acesta fiind ales, prin aruncarea zarurilor, dintre cei nouă războinici care se declaraseră gata a-1 înfrunta pe Hector. Dar pe cînd, dintre aceştia, unii, o» bunăoară Agamemnon, au aruncat în chivără un zar de lut lipicios, jVias a aruncat unul de piatră ca să sară cel dintîi în sus. (Vezi *Iliada,* V^II, v. 161 şi urm.).

[2] Legenda — din care s-a inspirat şi Euripide în tragedia *Cretanele* -— povesteşte că regele Catreus al Cretei, surprinzînd pe fiica sa, pe jVerope, în braţele unui sclav, a trimis-o lui Nauplios, regele Eubeei, ca s-o arunce în mare. Dar acesta s-a înduioşat şi a cruţat-o. Mai tîrziu, a luat-o de soţie Atreu. După ce născuse pe Agamemnon şi pe Ulenelau, fiind sedusă de Tieste, fratele lui Atreu, ea a fost azvîrlită în mare.

[3] Heracles.

[4] Adică Tecmessa, Teucros şi Eur^sakes.

Doar soarta mea, ci şi a ta! De-mi mai arunci
Ocări, te vei căi-ntr-o zi că n-ai fost azi

Mai sfiicios, ci că mi-ai fost mult prea-ndrăzneţ.
(Odiseu, care pe cînd Teucros rostea ultimele cuvinte se apropiase, intră In scenă.)
COBIFEUL
Mărite Odiseu, la vreme chiar veniși!
La sfadă nu-i stîrni, ci-mpăciuieşte-i tu!
ODISEU
Dar ce-i? Că de departe-i auzii pe-Atrizi
Sfădindu-se pe leşu-acelui vajnic om.
•
AGAMEMNON
(arătindu-l pe Teucros)
Dar, Odiseu, nu-1 auzirăm oare noi Pe acest om ce grele-ocări tot azvîrlea?
ODISEU

Ocări? Dar eu îl iert pe cel ce cu ocări Răspunde celui ce cu ele 1-a-mproşcat.
AGAMEMNON
Mă suduise el... L-am suduit si eu!

ODISEU
Dar ce-a făcut de-atît de mult te-a răscolit?
AGAMEMNON
A spus — s-o ştiu — că oricît m-aş împotrivi. El pe cel mort nu-1 va lăsa fără mormînt.
ODISEU
Ca vechi prieten cum ţi-am fost, pot să-ţi vorbesc Deschis şi tot prieteni să rămînem azi?

ÂGAMEMNON
Vorbeşte-mi, că smintit nu sînt să ma-nciude?., Cînd dintre argieni prieten bun mi-eşti tu!
ODISEU
Pe zei! ascultă-mă: nu fi aşa cîinos
încît să-1 laşi fără mormînt pe-acest viteaz!
Mînia lasă-ţi-o! Că de te laşi să fii
De ură dus, dreptatea în picioare-o calci.
Mi-a fost cel mai hain vrăjmaş de cînd stăpîn Ajuns-am eu al armelor viteazului Ahil! Că m-a urît, o ştiu, dar mă înclin Şi spun că mai viteaz ca el — 1-o-ntrece doar Ahil — vrun alt aheu eu n-am văzut din cîţi
Ahei au năvălit pe-acest al Troii ţărm.
Ar fi nedrept să nu-1 cinsteşti şi tu, că nu Pe el, ci doar pe zei — pe ei! — i-ai pîngări! Şi ura tace-n faţa rămăşiţelor Unui viteaz, oricît de mult 1-ai fi urît!
AGAMBMNON
Şi oare pentru el mă-nfrunţi azi, Odiseu?
ODISEU
Cum vezi! Eu 1-am urît doar cît în viaţă-a fost.
AGAMEMNON
Acum, că-i mort, chiar cu piciorul poţi să-1 calci.
ODISEU
De o izbîndă hîdă, tu, Atrid, nu te-ngîmfa!
AGAMEMNON
A fi şi despot şi cucernic nu-i uşor l
ODISEU
Dar cel puternic — el — s-asculte sfatul bun!

AGAMEMNON
Şi omul cel cinstit s-asculte de cei mari.
ODISEU
Taci! Rege eşti, chiar de prieteni cînd asculţi.
AGAMEMNON
Dar uiţi cine-i acel pe care-1 sprijini azi?

ODISEU
Vrăjmaş mi-a fost — e drept — dar un viteaz a fost.
AGAMEMNON
Vrăjmaşului, azi mort, cinstire vrei să-i dai?
ODISEU
Virtutea-i i-o aud... Nu ura-mi mi-o ascult!
AGAMEMNON
Ce schimbăcioşi sînt oamenii!
ODISEU
Pe mulţi îi ştiu: Azi te-ndrăgesc, dar mîine iar ţi-or fi vrăjmaşi.
AGAMEMNON
Şi tu prieteni ca aceştia ţi-ai rîvni?
ODISEU
Dar nu-i vreau nici pe cei cu sufletu-mpietrit.
AGAMEMNON
Ori vrei ca toţi să vadă-n noi nişte fricoşi?
ODISEU
Nul Oameni drepţi să vadă-n noi elinii toţi!
[redacted]
AGAMEMNON
Şi-mi ceri să-i fie leşu-n ţărnă îngropat?
ODISEU Ţi-o cer! Sînt om... şi-acolo-am să mă duc şi eu.
AGAMEMNON
Aşa sînt toţi: se zbat..., dar pentru ei întîi.
ODISEU
Da, pentru mine-ntîi! Dar pentru cine alt?
AGAMEMNON
Că-i fapta ta, iar nu şi-a mea, vor spune toţi.
ODISEU
Dar orişicum, dreptatea-ţi lăuda-vor toţi!
AGAMEMNON
Şi de mi-ai cere mult mai mult decît atît, Să ştii, eu nu-ţi voi spune „nu"! Cît despre el, Găo fi-n pămînt, că-o fi aici, totuna mi-e! Vrăjmaş îmi e, vrăjmaş!... Şi fă ce vrei cu el!
(Agamemnon pleacă.)
CORIFEU!/
De-o spune careva de tine, Odiseu,
Că nu eşti înţelept, acela-i chiar smintit.
ODISEU
(către Teucros)
Eu lui Teucros azi îi voi mărturisi
Că-atît cît pînă ieri i-am fost vrăjmaş, îi sînt Prieten azi... De-ngropăciunea celui mort Vom îngriji noi doi şi n-om uita nimic Din tot ce oamenii-s datori unor yiteji,

Mărinimosule-OdiseU, cum îndeajuns
Te-aş lăuda? Făcut-ai pentru el mai mult Decît puteam să cred. Tu, ce i-ai fost cel mai Vrăjmaş dintre-argieni, azi 1-ocroteşti doar tu! Că inima nu te-a răbdat — sub ochii tăi —
Să-şi rîdă de cel mort, cum o voiau ăst crai Smintit al oştilor şi frate-său, veniţi Să-1 pîngărească ei, lăsîndu-1 far' mormînt. O, fie ca acel ce-i domn peste Olimp, Şi-nverşunata Furie şi Dike — ea—
Dreptatea împărţind, pierzării-acum să-i dea Pe cei ce-au vrut a-1 pîngări pe-acest viteaz, Lăsîndu-1 nengropat...
(Către Odiseu:)
Tu, fiu al lui Laert,
Lui Aias nu cumva mormîntu-i să-1 atingi, Că Aias s-o-nvîrti-n mormînt! Dar dacă vrei

în alt chip să ne-ajuţi, de-ai vrea să-aduci pe vrun Ostaş de-al tău, pe noi de loc nu ne mîhneşti. De altele am grijă eu... şi n-om uita Nicicînd — să ştii — ce om de suflet ai fost tu.

ODISEU

Am vrut să te ajut; pre voia-ţi însă văd Că nu-i... Mi te-nţeleg, mă-nclin... şi-acum... eu plec.

(Odiseu pleacă.) TEUCROS

Destul! Destulă vreme-acum s-a scurs. Daţi zor şi groapă înşivă-ţi săpaţi! Iar voi deasupra rugului aprins Nălţaţi tripodul cel cu scalda lui, Să-i faceţi sfintele-mbăieri l Un pîlc De-ostaşi dea zor spre cort şi armele-i Ce-i sînt sub scut le-aducă-aici! Iar tu, Vlăstar al lui, cu mîini firave, tu
Şi eu, noi trupul i-1 vom ridica
Uşor, uşor, că-i curge şi acum
Din vine-un sînge negricios şi cald.
Tu mîngîie-1 pe el cu drag, iar cei
Ce-şi spun prieteni că i-au fost, de zor
Să vină ei aici, lui Aias toţi Slăvirea cea din urmă să i-o dea,
Gă-a fost viteaz cum n-a mai fost viteaz!

(Corul porneşte In convoi de înmormintare.) **CORIFEUL**

Ce multe învaţă un om cît trăieşte, căci ochii-i Vor spune-o! Dar zilei de mîine el nu-i va pătrunde Vreodată-a ei taină... şi-n veci îi rămîne o taină!

Trahinienele

